

***SPACER
PO ARBORETUM
KÓRNICKIM***

**Tomasz Bojarczuk
Władysław Bugała**

<http://rcin.org.pl>

Tomasz Bojarczuk
Władysław Bugała

***SPACER
PO ARBORETUM KÓRNICKIM***

Instytut Dendrologii PAN

ul. Parkowa 5
62-035 Kórnik
tel. 061 817 00 33
www.idpan.poznan.pl

Dofinansowano ze środków:

Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

---

oraz

Fundacji Zakłady Kórnickie

Autorzy zdjęć:

Tomasz Bojarczuk
Władysław Bugała
Kazimierz Jakusz
Kinga Nowak-Dyjeta
Elżbieta Szubert

Wydanie II uzupełnione i poprawione

ISBN 83-87350-47-8

Projekt okładki:
Dawid Faryniarz

Opracowanie graficzne i skład:
Dawid Faryniarz

Druk:
Zakład Poligraficzny „GRAFIKA”
61-062 Poznań, ul. Leszka 22
tel.: 061 870 91 70, tel./fax: 061 876 89 08
e-mail: biuro@grafika.poznan.pl
www.grafika.poznan.pl

<http://rcin.org.pl>

Panorama Kórnika i Bnina z XVII-XVIII w.

KRÓTKA HISTORIA ARBORETUM W KÓRNIKU

Arboretum Kórnickie jest od dawna powszechnie znanym w Polsce i poza granicami kraju zbiorem obcych drzew i krzewów. Należy do największych pod względem liczby gatunków i odmian parków dendrologicznych w Europie Środkowej. Może się również poszczycić najstarszymi w Polsce kolekcjami drzew i krzewów. Wiele egzemplarzy o imponujących rozmiarach liczy sobie dzisiaj 130-180 lat. Pochodzą one z najdawniejszego okresu wprowadzania obcych drzew i krzewów do uprawy w parku kórnickim, z czasów działalności Tytusa Działyńskiego (lata 1826-1861), ówczesnego właściciela dóbr kórnickich.

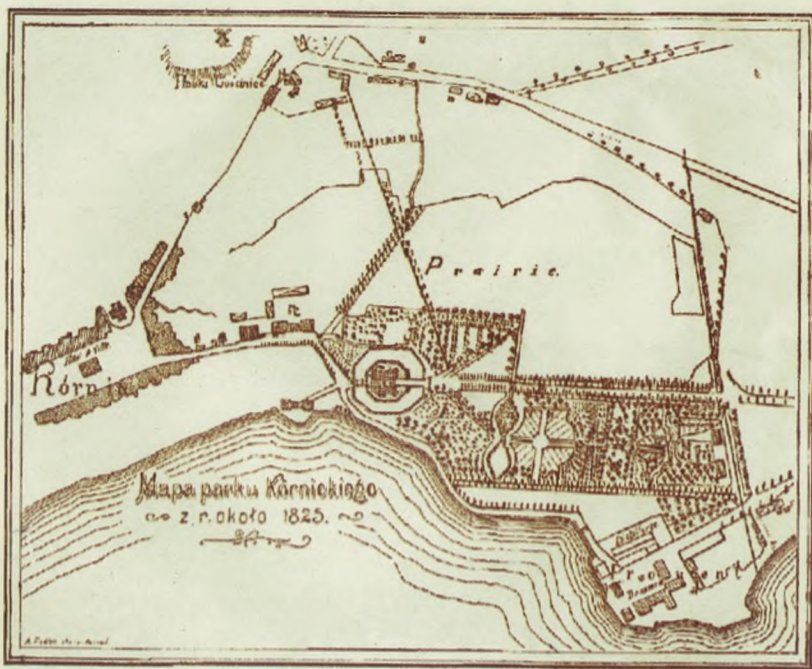
Historia powstania Arboretum w Kórniku sięga więc pierwszej połowy XIX w. i jest ściśle związana z osobami dwóch ostatnich właścicieli Kórniku z rodu Działyńskich - wspomnianego wyżej Tytusa oraz jego syna Jana. Szczególnie Jan Działyński zgromadził w Kórniku bardzo bogate kolekcje drzew i krzewów w określonym celu. Miał to być, jak sam się wyrażał, „ogród botaniczny szkoły leśnej”.

Jednak już znacznie wcześniej teren obecnego Arboretum zajmował park otaczający siedzibę właścicieli - Zamek Kórnicki. Zamek i park przechodziły różne koleje losu, należały do różnych właścicieli, przeważnie do rodów możnych i o bogatej przeszłości historycznej. Były wielokrotnie przebu-

dowywane w stylach obowiązujących w danej epoce, popadały w ruinę i zaniedbanie w okresach wojen lub zmian właścicieli, by po latach znowu podnieść się z upadku i zasłynąć swoją wielkością. W starych dokumentach zachowały się wzmianki o ogrodzie otaczającym zamek. Świadczą one o tym, że ówcześni właściciele Kórniku dbali o estetyczny wygląd nie tylko samej siedziby, ale także najbliższego jej otoczenia.

Historia zamku oraz jego dawnych właścicieli (Górków, Czarnkowskich) jest obszernie przedstawiana w przewodnikach i innych wydawnictwach poświęconych Zamkowi Kórnickiemu i zainteresowanych nią tam odsyłamy (np. R. Kąsinowska - Zamek w Kórniku, 1998; B. Dolczewska - Zamek w Kórniku, 2002). Wspomnieć jedynie wypada, że najdawniejsze wzmianki o Zamku Kórnickim pochodzą z XIV w. Niemal do końca XVI w. Kórnik należał do znanej wówczas w Polsce i możnej rodziny Górków.

Nie wiemy dokładnie, jakie drzewa i krzewy rosły w parku kórnickim w dawnych wiekach, kiedy był on przyzamkowym ogrodem. Z dużym prawdopodobieństwem można jednak przypuszczać, że rosły tu te same gatunki drzew, co w okolicznych lasach, a więc dęby, lipy, buki, graby, olchy, jesiony, wiąz, wierzby, topole, sosny. Do naszych czasów nie zachowały się okazy tak starych drzew, które rosły tu już w XVIII czy nawet XVII w. Za najstarsze z obecnie istniejących drzew na terenie arboretum uznać należy 300-letnie lipy drobno-listne rosnące przy głównej alei biegnącej od Zamku w kierunku Bnina.

Plan parku z 1825 r.

<http://rcin.org.pl>

W drugiej połowie XVIII w. miała miejsce gruntowna przebudowa Zamku i otaczającego parku. Ówczesna właścicielka Zamku - Teofila z Działyńskich Sołdrska-Potulicka („Biała Dama” z portretu zachowanego w zbiorach Zamku Kórnickiego) - urządziła park w modnym wówczas stylu francuskim, ze strzyżonymi żywopłotami, sztucznymi sadzawkami oraz wodotryskami i kamiennymi figurkami. Zachowały się plany sytuacyjne parku kórnickiego z tego okresu. Wynika z nich, że ogród francuski zajmował stosunkowo niewielką część dzisiejszego Arboretum.

Pawilon Parkowy

Wschodni pawilon, którego fundamenty odkryto w czasie badań archeologicznych w latach 1998-99. Oba pawilony służyły niegdyś, zgodnie z duchem baroku, ogrodowej rekreacji.

Z dawnego ogrodu francuskiego pozostały do naszych czasów fragmenty wielorzędowych alei lipowo-grabowych, które wówczas były zapewne strzyżone. Z końca XVIII w. pochodzą także nieliczne już dzisiaj stare drzewa w Arboretum. Są to przede wszystkim świerki, buki i dęby. Wiele z nich w ostatnich latach gwałtownie zamiera. Szczególnie silne wichury i katastrofalna susza w latach 1982-1983 zniszczyły wiele tych wspaniałych drzew, imponujących swymi rozmiarami (świerki osiągnęły wysokość do 45 m) i pamiętających jakże odległe już czasy.

Nowy okres w historii parku kórnickiego, a także i Zamku, rozpoczął się z chwilą objęcia Kórnicka w 1826 r. przez Tytusa Działyńskiego (1796-1861). Postać Tytusa Działyńskiego jest znana w historii Wielkopolski pierwszej połowy XIX w. Zaszłuził się

Do najstarszych zachowanych na terenie Arboretum dawnych budowli parkowych należy oryginalny budynek na kwaterze 13, w którym mieści się obecnie Muzeum Dendrologiczne. Pierwotnym elementem tego budynku jest ośmiościenna rotunda z połowy XVIII w., która jest budowlą charakterystyczną dla dawnego parku francuskiego. Powiększona została o przybudówkę w latach 40. XIX w. przez Tytusa Działyńskiego z przeznaczeniem na bibliotekę. Nieopodal znajduje

Tytus Działyński

on szczególnie przez swą szeroką działalność polityczną i kulturalną. Tytus Działyński położył także ogromne zasługi dla Zamku Kórnickiego i Arboretum, którego był rzeczywistym twórcą. W 1827 r. rozpoczął przebudowę Zamku, która trwała aż do jego śmierci w 1861 r. Prowadził równocześnie gruntowną przebudowę parku otaczającego Zamek. Park został powiększony o nowe tereny w kierunku południowym od Zamku (kwatery 19-23) i urządony w stylu angielskim (krajobrazowym), który właśnie w tych czasach zaczął wypierać ciasne ogrody francuskie. Parki krajobrazowe, o dużych przestrzeniach naturalnych i rozległych trawnikach, z szerokimi perspektywami i swobodnymi grupami drzew i krzewów, stwarzały jednocześnie szerokie możliwości stosowania licznych gatunków i odmian drzew i krzewów, których tak wiele przybywało w owych czasach do europejskich ogrodów. Tytus Działyński szczególnie interesował się obcymi gatunkami drzew i krzewów, co znalazło swój wyraz w zgromadzeniu w Kórniku bogatych kolekcji roślin drzewiastych.

W zbiorach Biblioteki Kórnickiej zachowały się oryginalne rachunki za rośliny sprowadzone przez Tytusa Działyńskiego z wielu zakładów ogrodniczych we Francji, Anglii, Belgii i Niemczech. Wymienić tu można takie firmy szkółkarskie jak: James Booth w Hamburgu, E. Benary w Erfurcie, L. Van Houtte w Gandawie, Vilmorin Andrieux w Paryżu, A. N. Baumann w Belleviller, Haage Schmidt w Erfurcie i wiele innych.

Najwięcej drzew i krzewów sprowadził Tytus Działyński do Kórnika około 1845 r. Były wówczas wśród nich liczne gatunki po raz pierwszy wprowadzone do uprawy w Wielkopolsce, jak np.: przeorzechy (*Carya ovata* i *C. laciniata*), magnolia drzewiasta (*Magnolia acuminata*), jodła grecka (*Abies cephalonica*), cypryśnik błotny (*Taxodium distichum*) i inne.

Tytus Działyński zmarł w 1861 r., pozostawiając park nie tylko zmieniony architektonicznie, ale także powiększony o nowe tereny, starannie urządony i wzbogacony o liczne nowe gatunki drzew i krzewów. Park stał się obiektem doświadczalnym dla uprawy nowych roślin drzewiastych. Ta idea wzbogacenia krajowej flory o nowe rośliny nadające się do uprawy w Polsce została podjęta przez syna Tytusa - Jana Działyńskiego (1829-1880), zamiłowanego ogrodnika-dendrologa, a co więcej - człowieka o starannym przyrodniczym wykształceniu. Jan Działyński studiował w Paryżu, głównie systematykę roślin i geografię drzew i krzewów. Odbывał liczne podróże po krajach Europy Zachodniej zwiedzając najznakomitsze wówczas zakłady ogrodnicze i firmy nasienne, z którymi następnie utrzymywał stały kontakt. Sprowadzał imponujące na owe czasy ilości drzew i krzewów zarówno w formie nasion, jak i roślin. Tylko w 1876 r. sprowadził do Kórnika 240 gatunków i odmian drzew i krzewów iglastych.

Zachowała się bogata korespondencja Jana Działyńskiego, z której dowiadujemy się o jego zamiłowaniach dendrologicznych, dużej wiedzy

Jan Działyński

ogrodniczej oraz znajomości zasad introdukcji i aklimatyzacji drzew. Do Kórnik i Gołuchowa sprowadzał drzewa i krzewy nie tylko z innych krajów, ale także z naturalnych stanowisk z Tatr i Karpat. Szczególną uwagę poświęcał drzewom iglastym. Utrzymywał stały kontakt z najwybitniejszym wówczas dendrologiem francuskim A. Carrière. W Kórniku zgromadził najbogatszą w Europie Środkowej kolekcję drzew i krzewów, która liczyła około 1500 gatunków. Nie mniej bogate były kolekcje w Gołuchowie.

Jan Działyński zmarł bezpotomnie w 1880 r. Dobra kórnickie wraz z Zamiem i parkiem odziedziczył jego siostrzeniec Władysław Zamoyski (1853-1924), który również z wielkim zamiłowaniem i pietyzmem odnosił się do bogatych kolekcji dendrologicznych.

Władysław Zamoyski

Władysław Zamoyski - ostatni właściciel Kórnik - większość życia spędził we Francji. Władze pruskie zakazały mu powrotu do Kórnik ze względów politycznych. Powrócił tu dopiero po pierwszej wojnie światowej. Krótko przed śmiercią (1924 r.) przekazał dobra kórnickie wraz z Zamiem i Arboretum narodowi polskiemu przez utworzenie Fundacji pod nazwą Zakłady Kórnickie. Fundacja działała do 1952 r., kiedy ówczesny rząd przekazał częściowo jej mienie Polskiej Akademii Nauk jako instytucji, której cele były zbieżne ze statutem Fundacji. Po wielu latach starań i zabiegów fundacja Zakłady Kórnickie została restytuowana w 2002 r.

W 1927 r. na stanowisko dyrektora Ogrodów Kórnickich został powołany Antoni Wróblewski - botanik, dendrolog i mykolog, a równocześnie ogrodnik - praktyk z głęboką znajomością sadownictwa i szkółkarstwa. Podczas 17 lat swej pracy w Kórniku doprowadził park i znajdujące się w nim kolekcje drzew i krzewów do ponownego rozkwitu. Poza zbiorami dendrologicznymi, które u schyłku lat trzydziestych liczyły około 3000 gatunków i odmian, zgromadził także w Kórniku bogate kolekcje pomologiczne. Rozwinął dział szkółkarski i powiększył obszar szkółek do 20 ha. Nawiązał szerokie kontakty z licznymi ogrodami botanicznymi, arboretami i zakładami szkółkarskimi w Europie, Azji Wschodniej i w Ameryce Północnej, skąd otrzymywał nowe gatunki drzew i krzewów. Przebudował i na nowo urządził niektóre fragmenty Arboretum oraz wprowadził w układzie kolekcji system rodzajowy, to znaczy, że gatunki i odmiany poszczególnych rodzajów (np. klony, brzozy, kaliny, suchodrzewy, leszczyny itd.) wysadzane były obok siebie.

Brak miejsca w starym parku był przyczyną wyjścia z niektórymi kolekcjami poza jego granice, na teren dawnych szkółek. Dużą zasługą Wróblewskiego było także sporządzenie szczegółowej dokumentacji kolekcji dendrologicznych.

W 1933 r. utworzony został w Kórniku pierwszy dział organizowanego Zakładu Badania Drzew i Lasu pod nazwą „Ogrody Kórnickie, Dział Dendrologii i Pomologii”. Skromna z początku placówka naukowa działająca przy Arbo-

retum rozwinęła się w latach powojennych w prężny i szeroko dzisiaj znany zakład naukowy - Instytut Dendrologii Polskiej Akademii Nauk.

Antoni Wróblewski był dyrektorem Ogrodów Kórnickich do wybuchu wojny w 1939 r. Usunięty przez okupantów z tego stanowiska, pracował w Kórniku jako ogrodnik do śmierci, tj. do kwietnia 1944r.

Po drugiej wojnie światowej Arboretum Kórnickie należało początkowo do reaktywowanej na krótko Fundacji Zakłady Kórnickie. W 1952 r. wraz z rozbudowującą się placówką naukową kierowaną przez prof. dr Stefana Białoboka, zostało przejęte przez Polską Akademię Nauk. Od tego czasu Arboretum jest częścią Instytutu Dendrologii Polskiej Akademii Nauk.

W latach 1960-1970 kolekcje dendrologiczne zostały rozszerzone na tereny położone na wschód od starego parku (po przeciwnej stronie ul. Parkowej). Do Arboretum przyłączono w ten sposób obszar około 8 ha (kwatery 24-37). Niektóre kolekcje (jabłonie, lilaki, forsycje, tawuły) zostały przeniesione na teren dawnych szkółek i sadów pomologicznych, stanowiąc zaczątek nowych powierzchni Arboretum. Od 1970 r. nowe kolekcje niektórych drzew i krzewów, głównie różaneczników, azalii oraz gatunków iglastych, wysadza się na terenie lasu doświadczalnego Zwierzyniec położonego za Jeziorem Kórnickim. Tu powstaje nowe Arboretum w warunkach leśnych.

POŁOŻENIE I WARUNKI ŚRODOWISKOWE

Arboretum Kórnickie położone jest nad brzegiem Jeziora Kórnickiego między miasteczkami Kórnikiem i Bninem. Od brzegów jeziora oddzielone jest drogą z Kórnika przez Bnin do Śremu oraz wąskim pasem wybrzeża, który od Zamku w kierunku Bnina rozszerza się i zajmuje obszar kilku hektarów.

Arboretum zajmuje nisko położone i płaskie tereny w dolinie jeziora, w najniższych miejscach zajęte przez podmokłe łąki. Od strony wschodniej Arboretum przylega do ulicy Parkowej, która oddziela je od terenu dawnych szkółek. Ostatnio w tym kierunku postępuje powiększanie Arboretum i rozbudowa kolekcji. Tutaj teren wznosi się dość gwałtownie i przechodzi w płaską wysoczyznę położoną kilkanaście metrów nad poziomem jeziora. W nowej części Arboretum położonej po wschodniej stronie ulicy Parkowej (sekcje 24-37) znajdują się budynki Instytutu Dendrologii.

Tereny starej części Arboretum położone w dolinie Jeziora Kórnickiego były kiedyś bagnami, po których pozostały fragmenty podmokłych łąk. W pobliżu Zamku, gdzie dawniej urządzony był ogród francuski (dzisiejsze sekcje 7, 9, 10, 13), teren jest sztucznie podwyższony przez nasypanie warstwy gruzu i ziemi. Także główna aleja lipowa od Zamku w kierunku południowym prowadzi po sztucznie usypanej wśród bagien grobli.

Najniższe partie Arboretum wzdłuż rowu zajmują łąki z naturalną roślinnością zielną, z malowniczymi kępami wierzby szarej (*Salix cinerea*), derenia białego (*Cornus alba*) i naturalnymi grupami olch (*Alnus glutinosa*) oraz jesionów (*Fraxinus excelsior*).

Dzięki niskiemu położeniu i bliskiemu sąsiedztwu jeziora na terenie Arboretum panują stosunki wodne sprzyjające wzrostowi wielu drzew i krzewów. Rekompensuje to w znacznym stopniu niewielką i niewystarczającą dla wielu drzew i krzewów sumę opadów rocznych, zwłaszcza przy coraz częstszych ostatnio długich okresach suszy. Pogłębiające się z roku na rok obniżenie poziomu wody gruntowej jest w Wielkopolsce szczególnie wyraźne i wpływa bardzo niekorzystnie na roślinność drzewiastą.

Na terenie Arboretum jest kilka sztucznych zbiorników wodnych. Poza fosą otaczającą Zamek niewielkie stawy znajdują się na terenie sekcji 2, 3, i 9 oraz największy staw o powierzchni blisko 1 ha na sekcji 15. Ten ostatni zbiornik został zbudowany w 1955 r. w celu retencji wody i zwiększenia wilgotności powietrza.

Gleby na terenie Arboretum są mocno zróżnicowane. Przeważają gleby lekkie, piaszczyste, na podłożu gliniastym lub podścielone torfem. W miejscach najniższych (wilgotne łąki) występują gleby torfiaste (torfy pojezierne o odczynie zasadowym). Gleby gliniaste występują tylko na niewielkich powierzchniach głównie w nowej części Arboretum - na zboczu opadającym ku dolinie jeziora. Ogólnie można stwierdzić, że gleby są raczej ubogie, a dobry wzrost drzew i krzewów zawdzięczać należy korzystnym stosunkom wodnym.

Warunki klimatyczne Kórnik charakteryzują się ogólnie niezbyt surowymi zimami i małą ilością opadów, zwłaszcza zimą w postaci śniegu. Częste są zimy typu atlantyckiego z opadami w postaci deszczu lub krótko utrzymującego się śniegu, z powtarzającymi się odwilżami i temperaturą spadającą nieznacznie poniżej zera. Zdarzają się jednak, co kilkanaście lat, zimy bardzo surowe z temperaturami poniżej -25°C , które w sposób decydujący ograniczają możliwości uprawy wielu wrażliwych na niskie temperatury drzew i krzewów. Do takich bardzo surowych w minionym stuleciu zaliczyć należy zimy w latach 1917/18, 1928/29, 1939/40, 1940/41, 1955/56, 1962/63, 1986/87 a ostatnio 2005/06 r. kiedy temperatura spadła poniżej -30°C .

Zima w Arboretum

Okres od roku 1963 do 1986 odznaczał się natomiast zdecydowaną przewagą zim łagodnych. W tym też czasie w Arboretum wyrosły liczne i piękne okazy takich drzew i krzewów, które dotychczas spotkać można było tylko

w krajach Europy Zachodniej (cyprysiki, cedry, cedrzyńce, szydlice japońskie, zimozielone krzewy liściaste w tym liczne różaneczniki, magnolie, paulownie i wiele innych).

Roczna suma opadów w Kórniku wynosi około 500 mm Ostatnio przeważają jednak lata bardzo suche z roczną sumą opadów niewiele ponad 400 mm. Wprost katastrofalne pod tym względem dla wielu drzew i krzewów były bardzo suche lata 1982 i 1983, kiedy to roczna suma opadów wynosiła zaledwie 310 i 449 mm a w 2003 r 399,8 mm. Również rok 2006 z suchym, upalnym lipcem pogłębił deficyt wody.

PRZEWODNIK SZCZEGÓŁOWY

Proponujemy jedną trasę zwiedzania zaznaczoną na załączonym planie. Prowadzi ona przez najbardziej interesującą część kolekcji drzew i krzewów w tzw. starym Arboretum. Poza tą trasą liczne drzewa i krzewy opatrzone są etykietami, na których obok nazwy polskiej i łacińskiej podana jest ojczyzna danego gatunku i numer inwentarza. Przy szczególnie interesujących okazach umieszczone są tablice z ich krótką charakterystyką oraz datą wprowadzenia do uprawy (introdukcja) w Europie, w Polsce i w Kórniku.

Do Arboretum wchodzimy przez furtkę przy pawilonie z pamiętkami obok Zamku. Tuż za furtką, po prawej stronie, rośnie najstarszy w Arboretum okaz **miłorzębu dwuklapowego (*Ginkgo biloba*)** posadzony tu w czasach Tytusa Działyńskiego (ok. 1830 r.), ma więc ponad 175 lat. Drzewo to pochodzi z Chin, gdzie jest gatunkiem reliktowym i endemicznym. Należy do grupy roślin, które żyły na ziemi w odległych epokach geologicznych, a do naszych czasów przetrwał tylko ten jeden gatunek. Miłorząb jest drzewem

*Miłorząb dwuklapowy (*Ginkgo biloba*)*

dwupiennym, to znaczy na jednych okazach rozwijają się tylko kwiaty męskie, a na innych tylko żeńskie i na tych pojawiają się nasiona podobne do małej śliwki, otoczone mięsistą osnówką. Bardzo oryginalne są wachlarzykowate, dwuklapowe liście o równoległym unerwieniu. Jesienią przebarwiają się one na kolor cytrynowożółty. Miłorząb sadzony jest czasem w parkach jako osobliwość dendrologiczna, a zarazem piękne drzewo ozdobne. Również po prawej stronie rosną dwa niewysokie drzewa o gęstej koronie i ciernistych pędach. Jest to **złotnica pomarańczowa (*Maclura pomifera*)** - drzewo z rodziny Morwowatych, pochodzące z Ameryki Północnej. Jedno z nich jest żeńskie i na nim moż-

na zobaczyć latem i jesienią duże, kuliste owoce przypominające nieco pomarańcze. Tuż przy wejściu, po lewej stronie rośnie drzewiasty okaz **brzostownicy japońskiej** (*Zelkova serrata*).

Żółtnica pomarańczowa
(*Maclura pomifera*)

z Ameryki Północnej i odznaczają się szybkim wzrostem. Za grupą żywotników, z lewej strony mostku prowadzącego do Zamku, rośnie **sosna limba** (*Pinus cembra*) o gęstej, walcowatej koronie. Limba jest gatunkiem sosny występującym w wysokich górach Europy (u nas tylko w Tatrach) oraz na Syberii.

Obok wspomnianego wyżej potężnego wiązu rośnie otoczona szerokim krzewem cisa, **ewodia koreańska** (*Euodia danielii*) - drzewo o szerokiej koronie i pierzastych liściach. W sierpniu korona drzewa pokrywa się drobnymi, białymi kwiatami, które są miododajne i zwabiają roje pszczół. Ewodia pochodzi z Chin i Korei.

Za głazem z symbolem Arboretum Kórnickiego - rośnie duża grupa **bożodrzewu Giralda** (*Ailanthus giraldii*). Gatunek ten pochodzi z Chin i charakteryzuje się bardzo dużymi, pierzastymi liśćmi oraz gładką korą na grubych pniach. Wśród tych drzew rosną również liczne krzewy **jaśminowców** (*Philadelphus*), które na początku czerwca okrywają się bogactwem białych, pachnących kwiatów.

Z lewej strony drogi rośnie stary okaz **orzesznika pięciolistkowego** (*Carya ovata*), a obok niego **sosna czarna** (*Pinus nigra*) o szerokiej, parasolowatej koronie. Sosna czarna, której wiele starych i młodszych okazów rośnie w Arboretum, pochodzi z Europy południowej. Jest wytrzymała na suszę i mrozy, a także odporna na zanieczyszczenia powietrza i stąd jej wysoka wartość uprawowa.

Za sosną, gdzie droga rozdziela się, rośnie stary, niewielki okaz **lipy amerykańskiej** (*Tilia americana*) o dużych liściach i żółtawych kwiatkach pojawiających się w lipcu.

Nieco dalej wśród kępy jaśminowców i żylistków rośnie drzewo **igliczni trójcierniowej** (*Gleditsia triacanthos*) o luźnej koronie i pierzastych liściach.

Orzesznik pięciolistkowy
(*Carya ovata*)

Na pniu widoczne są ostre, rozgałęzione ciernie a jesinią i w zimie na gałęziach wiszą długie, taśmowato poskręcane, brązowe strąki z nasionami. Iglicznia pochodzi z Ameryki Północnej.

Nieco głębiej widoczny jest potężny okaz **kłęka kanadyjskiego** (*Gymnocladus dioicus*), którego pień pokrywa bluszcz.

Powracamy do trasy zwiedzania i przechodzimy obok niewielkiego trawnika (z lewej strony), gdzie rośnie kilkanaście młodych krzewów magnolii. Do wyróżniających się należą odmiany **magnolii pośredniej** (*Magnolia soulangeana*): **'Rustica Rubra'** - o ciemno-różowych, okazałych kwiatach, **'Speciosa'** (odm. okazała) - o wyprostowanym pokroju i białoróżowych kwiatach. Wczesnym kwitnieniem wyróżnia się **magnolia gwiaździsta** (*Magnolia stellata*) o białych, pachnących kwiatach, pochodząca z gór japońskiej wyspy Honsiu. Najbardziej interesująca jest **magnolia purpurowa** (*Magnolia lilliflora* **'Nigra'**), której kwiaty mają ciemnopurpurowe zabar-

wienie z silnym połyskiem. Kwitnie najpóźniej z rosnących tu magnolii, a często jej pojedyncze kwiaty ukazują się jeszcze w czasie lata. Czerwonopurpurowymi kwiatami wyróżnia się odmiana **'Susan'**, jedna z najcenniejszych magnolii selekcji amerykańskiej. W Polsce pierwsze krzewy tej odmiany zostały posadzone w Arboretum przed 25 laty.

Rośnie tu także (na brzegu trawnika) północnoamerykańska **sosna wejmutka** (*Pinus strobus*) o prostym pniu i stożkowatej koronie. Wejmutka należy do sosen 5-igłowych o miękkich igłach i długich szyszkach. Od wielu lat jest sadzona w parkach w całej niemal Europie. Były także próby jej uprawy w lasach. Dochodzimy do potężnego **buka** (*Fagus sylvatica*) o majestatycznej, szerokiej koronie i grubym pniu pokrytym bluszczem. Buk ten należy do najpiękniejszych i najstarszych drzew w Arboretum jego wiek szacuje się na 250 lat. Drzewo rosło swobodnie na wolnej przestrzeni i dzięki temu wytworzyło szeroką, nisko osadzoną koronę, w ostatnich latach potężne, dolne konary obłamały się i korona drzewa wykazuje poważne ubytki.

Glebę pod koroną buka pokrywa zwarty dy-

wan **bluszczu** (*Hedera helix*). Bluszcz *Magnolia 'Susan'*

jest rośliną występującą w całej Europie, w tym również w Polsce. Można go często spotkać w formie zdziczałej w wielu parkach i na starych cmentarzach.

Po przeciwnej stronie drogi, tuż nad fosą, rosną dwa młode okazy (około 50-letnie) odmiany **kolumnowej buka** (*Fagus sylvatica* 'Fastigiata'). Obok buków kolumnowych, również nad fosą, rośnie samotnie drzewo odmiany **strzępolistnej graba pospolitego** (*Carpinus betulus* 'Quercifolia'). Tylko na niektórych gałęziach można zauważyć liście głęboko wcinane, na innych nie różnią się od typowych liści grabowych.

Zbliżyliśmy się do szerokiej alei, która jest główną osią parku, biegnącą od Zamku aż do jego południowej granicy pod Bninem o długości prawie 600 m. Po prawej stronie na niskiej rabacie przy fosie rośnie kilka interesujących krzewów iglastych, między innymi **świerki karłowe** (*Picea abies* 'Pygmaea'), a pośrodku rabaty stare drzewo **gruszy wierzbolistnej** (*Pyrus salicifolia*), o szerokiej, kopulastej koronie ze zwisającymi gałęziami. Jej wąskie, pokryte szarym kutnerem liście podobne są do wierzbowych, stąd rozpowszechniło się błędne przekonanie, że jest to grusza szczepiona na wierzbie. Grusza ta pochodzi z suchych obszarów Kaukazu.

Grusza wierzbolistna (*Pyrus salicifolia*)

Za gruszą wśród różnych krzewów iglastych uwagę zwracają odmiana niska jałowca zwyczajnego (*Juniperus communis* 'Repanda'), ścielący się po ziemi japoński jałowiec rozesłany (*Juniperus procumbens*), oryginalna mikrobiota syberyjska (*Microbiota decussata*) i karłowe odmiany żywotnika zachodniego o kulistym pokroju (*Thuja occidentalis* 'Hoseri'). Obok rosną jałowce chińskie Pfitzera (*Juniperus chinensis* 'Pfitzeriana') i krzewy jałowca sawińskiego (*Juniperus sabina*).

Po obu stronach alei rosną stare okazy **magnolii pośredniej** (*Magnolia soulangeana*). Jest to mieszaniec **chińskich magnolii** (*M. denudata* i *M. liliiflora*) otrzymany w 1825 r. w szkółkach we Fremont pod Paryżem. Kilka odmian tej magnolii jest dzisiaj często uprawianych w Polsce głównie w województwach zachodnich. Kielichowate kwiaty, białe z różowym odcieniem, obficie okrywają drzewa przed rozwojem liści (kwiecień - maj).

Ten fragment Arboretum został urządzony w latach 1926-1936. Wiele drzew i krzewów posadzono wówczas symetrycznie po obu stronach drogi. Rosną tu szerokie, stare krzewy **bukszpanu** (*Buxus sempervirens*), a za nimi wysokie cisy. Szczególnie interesująca jest odmiana cisa o kolumnowej, wąskiej koronie i żółtawych igłach (*Taxus baccata* 'Fastigiata Aurea') zwana także **złocis-**

tym cisem irlandzkim. Również symetrycznie rosną piękne okazy żółtawej odmiany **żywotnika** (*Thuja occidentalis* 'Lutea'), a tuż obok, przy samej drodze, dwa wysokie okazy kolumnowej odmiany **żywotnika** (*Thuja occidentalis* 'Aurescens'). Odmiana ta została wyhodowana w Kórniku w 1932 r. i należy do najpiękniejszych form barwnych żywotnika zachodniego. Poza szerokimi i gęstymi krzewami cisów i bukszpanów widoczne są w głębi (z prawej strony) różne drzewa iglaste. Blżej Zamku zwraca uwagę piękna sylwetka **świerka serbskiego** (*Picea omorika*), dalej dwa dorodne **świerki srebrzyste** (*Picea pungens* 'Glauca') i **dagleźja zielona** (*Pseudotsuga menziensii*) o najwyższej wznoszącej się koronie. Obok niej widoczne są niższe sinoniebieskie **jodły kalifornijskie** (*Abies concolor*). Dagleźja zielona należy u nas do najszybciej rosnących drzew iglastych, pochodzi z Ameryki Północnej. Jodła kalifornijska, której liczne okazy będziemy spotykali w innych częściach Arboretum, to również drzewo z zachodniej Ameryki Północnej. Szybko rośnie w młodości i tworzy regularne, stożkowate korony. Jest to jedna z najpiękniejszych jodeł, bardzo wytrzymała na suszę i niskie temperatury.

Magnolia pośrednia (Magnolia soulangeana)

Szyszki jodły kalifornijskiej (Abies concolor)

Z lewej strony zwracają uwagę wysokie, strzeliste sylwetki **świerków srebrzystych** (*Picea pungens* 'Glauca') o intensywnym, srebrzystosinym zabarwieniu igieł. Są one odmianą północnoamerykańskiego **świerka kłującego** (*Picea pungens*), który jest bardzo wytrzymały na mrozy i suszę.

Przechodzimy obok pomnika z głazów polnych. Umieszczona na nim tablica upamiętnia twórców Arboretum Kórnickiego: Tytusa Działyńskiego (1796-1861), jego syna Jana (1829-1880) i siostrzeńca Jana Działyńskiego, ostatniego właściciela Kórnika - Władysława Zamoyskiego (1853-1924). Tuż obok leżą kamienne elementy fontanny z XVIII w., kamienna misa i lew, z którego paszczy tryskała woda. Kamienny lew wspierał się niegdyś na herbie Działyńskich.

Za pomnikiem widoczna jest duża grupa różnych drzew iglastych. Wśród nich wyróżniają się piękne okazy **żywotnika olbrzymiego** (*Thuja plicata*),

świerka serbskiego (*Picea omorika*), dalej dwa dorodne **świerki srebrzyste** (*Picea pungens* 'Glauca') i **dagleźja zielona** (*Pseudotsuga menziensii*) o najwyższej wznoszącej się koronie. Obok niej widoczne są niższe sinoniebieskie **jodły kalifornijskie** (*Abies concolor*). Dagleźja zielona należy u nas do najszybciej rosnących drzew iglastych, pochodzi z Ameryki Północnej. Jodła kalifornijska, której liczne okazy będziemy spotykali w innych częściach Arboretum, to również drzewo z zachodniej Ameryki Północnej. Szybko rośnie w młodości i tworzy regularne, stożkowate korony. Jest to jedna z najpiękniejszych jodeł, bardzo wytrzymała na suszę i niskie temperatury.

Z lewej strony zwracają uwagę wysokie, strzeliste sylwetki **świerków srebrzystych** (*Picea pungens* 'Glauca') o intensywnym, srebrzystosinym zabarwieniu igieł. Są one odmianą północnoamerykańskiego **świerka kłującego** (*Picea pungens*), który jest bardzo wytrzymały na mrozy i suszę.

Dagleźja zielona (Pseudotsuga menziensii)

Świerk serbski (*Picea omorika*)

świerka serbskiego (*Picea omorika*), liczne, szeroko rozrośnięte cisy i młodsze, kolumnowe formy żywotnika zachodniego (*Thuja occidentalis* 'Columna').

Trasa zwiedzania prowadzi w prawo, obok trzech okazałych drzew orzecha czarnego (*Juglans nigra*), pochodzącego z Ameryki Północnej. Owoce, podobne do orzecha włoskiego, pokryte są zieloną, aromatycznie pachnącą łupiną. Drewno orzecha czarnego, bardzo cenne, o ciemnym zabarwieniu, było dawniej używane do wyrobu drogich mebli.

Trasa prowadzi przez tereny sekcji 9, 13 i 16. Po prawej stronie (sekcja 9), w grupie drzew iglastych, rosną młode limby koreańskie (*Pinus koraiensis*), jodły kalifornijskie (*Abies concolor*) oraz świerki srebrzyste (*Picea pungens* 'Glauca') i świerki serbskie (*Picea omorika*). Z prawej strony mijamy rosnące tuż przy drodze samotne drzewo orzesznika siedmiolistkowego (*Carya laciniosa*) o strzępiasto łuszczonej się korowinie.

Z lewej strony, za orzechami czarnymi, widoczny jest drzewiasty okaz magnolii japońskiej (*Magnolia kobus*), która kwitnie pod koniec kwietnia a tuż za nią blisko dróżki rośnie buk o zwisających gałęziach i purpurowych liściach - (*Fagus sylvatica* **Purpurea Pendula**) przesadzony tu kilka lat temu. Za niewielką polaną widocz-

ny jest okazały buk o swobodnie rozrośniętej, szerokiej koronie. Liście, szczególnie po rozwinięciu na wiosnę, są zabarwione na kolor ciemnopurpurowy. W czasie lata purpurowe zabarwienie nie jest już tak intensywne. Jest to odmiana czerwonolistna (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea'), często spotykana w starych parkach. Drugie drzewo tej odmiany widoczne jest z prawej strony drogi za wspomnianym już orzesznikiem siedmiolistkowym.

Dochodzimy do miejsca, gdzie trasę przecina droga prowadząca w lewo do szerokiej, głównej alei. Przed nami z prawej strony widoczny jest w głębi niewielki stawek, otoczony wysokimi drzewami starych olch, buków, jesionów, lip i klonów. Stawek jest pozostałością po parku francuskim z XVIII w. Blisko

drogi (tuż za skrzyżowaniem) rośnie buk o liściach głęboko wcinanych. Jest to **odmiana strzępolistna (*Fagus sylvatica* 'Asplenifolia')**.

Za dróżką odchodzącą w prawo rosną trzy okazałe drzewa. Są to: **magnolia drzewiasta (*Magnolia acuminata*)**, **miłorząb (*Ginkgo biloba*)** i **orzesznik pięciolistkowy (*Carya ovata*)**.

Drzewa te, jak i inne tu rosnące, liczą około 150 lat. Magnolia drzewiasta pochodzi z Ameryki Północnej. W czerwcu ukazują się na drzewie zielonkawo-żółte kwiaty, trudne do zauważenia wśród szerokich liści. Z miłorzębem i orzesznikiem pięciolistkowym zapoznaliśmy się już na początku zwiedzania Arboretum.

Z lewej strony drogi mijamy grupę interesujących drzew iglastych i liściastych, pod którymi posadzono kilkanaście lat temu krzewy **azalii i różaneczników**. Rośliny te wymagają specyficznych warunków uprawy, m.in. gleb kwaśnych (pH – 5) i wysokiej wilgotności powietrza. Kwiaty u azalii i różaneczników pojawiają się w drugiej połowie maja i zwracają uwagę różnorodnością barw. Znanymi jest kilkaset odmian. Bogata kolekcja tych pięknych krzewów znajduje się w nowej części Arboretum oraz w specjalnej kolekcji w lesie doświadczalnym Zwierzyniec, za Jeziorem Kórnickim. W drugiej połowie maja organizowane są Dni azalii i różaneczników, które cieszą się ogromną popularnością.

Milorząb dwuklapowy (*Ginkgo biloba*)

Kwitnące azalie

Kwiaty azalii

Różanecznik

Między różanecznikami, blisko drogi, rośnie niewielkie drzewo **magnolii parasolowatej (*Magnolia tripetala*)**, o słabo rozgałęzionych pędach i bardzo dużych, eliptycznych liściach osadzonych na wierzchołkach gałęzi. W czerwcu zobaczyć można także oryginalne kremowe kwiaty, a jesienią szyszkowate, duże i ciężkie owocostany. Magnolia ta pochodzi z północno-wschodnich terenów Ame-

<http://rcin.org.pl>

ryki Północnej. Z lewej strony magnolii parasolowatej rośnie wysoka **sosna rumelijska (*Pinus peuce*)** podobna do sosny wejmutki, o delikatnych igłach i wydłużonych szyszkach. Pochodzi z gór Półwyspu Bałkańskiego, jest wytrzymała na mrozy i bardzo dekoracyjna.

W głębi za sosną rumelijską, z prawej strony, rosną inne interesujące drzewa iglaste. Na uwagę zasługują dwa okazałe, kilkudziesięcioletnie drzewa **choiny kanadyjskiej (*Tsuga canadensis*)** o drobnych igłach i cienkich, wiotkich gałęziach. Drzewo to pochodzi ze wschodniej części Ameryki Północnej. Są one lepiej widoczne z wewnętrznej ścieżki między różanecznikami. Przed choinami rośnie niewielki świerk (około 5 m) o gęstej, szeroko stożkowej koronie i drobnych gałązkach. Jest to rzadko spotykana **karłowata odmiana świerka pospolitego (*Picea abies* 'Pyramidalis Robusta')**. Nieco głębiej rośnie **tulipanowiec (*Liriodendron tulipifera*)**, o którym więcej informacji podajemy dalej.

Dochodzimy do miejsca, gdzie droga rozdziela się. Nasza trasa prowadzi w lewo, ku widocznemu w głębi budynkowi. Jeszcze jednak przed rozwidleniem dróg z lewej strony mijamy stare drzewo północnoamerykańskiego **orzecha szarego (*Juglans cinerea*)**, który jest podobny do poznanego już orzecha czarnego. Tuż obok orzecha (nieco w głębi) rośnie stary, ponad 100-letni okaz **stożkowej odmiany dęba (*Quercus robur* 'Fastigiata')**.

Przy rozwidleniu dróg z prawej strony rośnie jeszcze jeden piękny okaz magnolii drzewiastej, którą już poznaliśmy, a przed magnolią widzimy młode drzewko **kasztana jadalnego (*Castanea sativa*)** o eliptycznych, ościsto ząbkowanych liściach. Kasztan jadalny pochodzi z południowej Europy, gdzie jest powszechnie uprawiany dla smacznych owoców. Niestety, jest to drzewo wrażliwe na niskie temperatury, u nas często przemarza, a owoce w naszym klimacie dojrzewają bardzo rzadko.

*Kasztan jadalny (*Castanea sativa*)*

Kierujemy się drogą w lewo. W rozwidleniu dróg rośnie jeden z piękniejszych w Arboretum drzewiastych cisów, a za nim jeszcze jedno stare drzewo **orzesznika pięciolistkowego (*Carya ovata*)** o wysokim pniu pokrytym łuszczącą się korowiną. Z lewej strony (niemal naprzeciw cisa) rośnie tuż przy drodze potężny **platan (*Platanus*×*hispanica* 'Acerifolia')** o grubym pniu i wysoko osadzonej, szerokiej koronie. Za platanem należy zwrócić uwagę na piękny okaz trójpiennej **lipy srebrzystej**, zwanej także **węgierską (*Tilia tomentosa*)**. Za platanem i lipą srebrzystą zwraca uwagę grupa kilku wysokich **jodeł nikko (*Abies homolepis*)**. Jest to jedna z wielu jodeł japońskich, która, rosnąc w naszym

klimacie, jest całkowicie wytrzymała na niskie temperatury. Będziemy się jeszcze wielokrotnie spotykali z tą piękną i wartościową jodłą.

Z prawej strony, nieco w głębi, widoczny jest wysoki **tulipanowiec** (*Liriodendron tulipifera*). Niestety, to wspaniałe drzewo, zostało przed kilkunastu laty mocno uszkodzone uderzeniem pioruna. Wierzchołek drzewa został złamany, a pień rozłupany na znacznej długości. Tulipanowiec pochodzi z Ameryki Północnej, odznacza się oryginalnymi, klapowanymi liśćmi z sercowato wyciętym wierzchołkiem. W czerwcu ukazują się na gałęzkach kielichowate kwiaty podobne do tulipana, zielonkawe, z pomarańczowo zabarwionymi od wewnątrz płatkami.

Kwiat tulipanowiec amerykański
(*Liriodendron tulipifera*)

Dalej, tuż przy ścieżce, zwraca uwagę młode drzewo **dębu czerwonego** (*Quercus rubra*), które również pochodzi z Ameryki Północnej. Odznacza się ostro klapowanymi liśćmi przebarwiającymi się jesienią na kolor czerwono-brązowy. Dąb czerwony jest bardzo wytrzymały na niskie temperatury i suszę. Często uprawiany w lasach, bywa także sadzony w parkach i przy drogach.

Ośnieża czteroskrzydłowa (*Halesia tetraptera*)

Z lewej strony drogi, naprzeciw tulipanowca, rósł stary, około 130-letni, wysoki krzew **ośnieży czteroskrzydłowej** (*Halesia tetraptera*). Został on rozłamany przez padające drzewo i teraz z pnia odbijają liczne, młode pędy. Jest to gatunek północno-amerykański, bardzo dekoracyjny i całkowicie wytrzymały na niskie temperatury. W maju krzewy pokrywają się białymi, dzwoniczowymi kwiatami, a oskrzydłone owoce długo utrzymują się na gałązkach, nawet przez całą zimę.

Nieco dalej, rosną drzewkowate okazy innego gatunku - **ośnieży drzewiastej** (*Halesia monticola*) z południowo-wschodnich terenów Ameryki

Północnej. Jest ona także wytrzymała na mrozy i kwitnie równie obficie, jak gatunek poprzedni. Drzewka ośnieży drzewiastej są znacznie młodsze, licząc około 70 lat.

Za ośnieżami, w głębi, rośnie duży i stary krzew (w wieku powyżej 100 lat) **oczaru wirginijskiego (*Hamamelis virginiana*)** z Ameryki Północnej. Krzew ten zakwita u nas w październiku i listopadzie, kiedy opadają liście przebarwione na żółty kolor. Kwiaty są drobne, żółte, niepozorne i mało efektowne.

Trochę dalej, również z lewej strony drogi, rosną wysokie krzewy **głogownika kosmatego (*Photinia villosa*)** ze wschodniej Azji. Jest to krzew z rodziny różowatych, o drobnych, ostro piłkowatych liściach przebarwiających się wspaniale jesienią na kolor intensywnie czerwony lub pomarańczowy. Bardzo dekoracyjne są również drobne szkarłatne owoce. Za głogownikiem rosną duże, szerokie krzewy **oczaru japońskiego (*Hamamelis japonica*)** o drobnych, żółtych lub pomarańczowoczerwonych kwiatach ukazujących się wczesną wiosną, w marcu, na długo przed rozwojem liści. Jesienią liście przebarwiają się na kolor pomarańczowy, żółty lub czerwony. Wszystkie gatunki oczarów są krzewami całkowicie wytrzymałymi na niskie temperatury, bardzo oryginalnymi ze względu na niezwykłą porę kwitnienia i efektownie przebarwiającej się liście w jesieni.

Oczar japoński (*Hamamelis japonica*)

Blżej drogi rosną dwa krzewy **obieli Korolkowa (*Exochorda korolkowii*)** pochodzącej z południowo-wschodniej Azji Środkowej (Góry Pamirsko-Altajskie). W maju krzewy pokrywają się obficie białymi kwiatami. Obiela jest cennym krzewem ozdobnym, zwłaszcza dla zadrzewień osiedlowych w miastach. Obok rośnie niewysokie drzewo **derenia jadalnego (*Cornus mas*)**, o szerokiej koronie, liczące już ponad 100 lat. Dereń jadalny pochodzi z południowo-wschodniej Europy, Kaukazu i Azji Mniejszej. Jest bardzo wytrzymały na mrozy i suszę. Drobne żółte kwiaty ukazują się na gałązkach już pod koniec marca lub w kwietniu, przed rozwojem liści. Jesienią dojrzewają czerwone, jadalne owoce wielkości małej śliwki. Owoce derenia używane są na przetwory, przede wszystkim na nalewki. W tym celu drzewo to było dawniej w Polsce często uprawiane i spotykało się je w wielu parkach.

Dochodzimy do budynku zwanego Pawilonem. Najstarszą jego częścią jest ośmiościenna rotunda z połowy XVIII w., Dalsza, prostokątna część została dobudowana w XIX w. (Więcej wiadomości o tej budowlie podajemy w części historycznej). W budynku tym mieści się obecnie Muzeum Dendrologiczne, w którym można oglądać fragmenty i przekroje pni, próbki drewna, szy-

Środa Wlkp.

Poznań

Jezioro Kórnickie

1. Miłorząb dwuklapowy
2. Żółtnica pomarańczowa
3. Sosna czarna
4. Sosna limba
5. Buk pospolity
6. Orzech czarny
7. Platan klonolistny
8. Świerk pospolity
9. Jodła
10. Cypryśnik błotny
11. Metasekwoja chińska
12. Skrzydłorzech kaukaski
13. Dawidia chińska

**Aleja
Generalowej Zamoyskiej**

Śrem

Aleja Lipowa

P

- Trasa zwiedzania
- Drzewa i krzewy liściaste
- Drzewa i krzewy iglaste
- Różaneczniki i azalie
- Magnolie

szki, owoce i nasiona wielu roślin drzewiastych z całego świata. Przed budynkiem rośnie piękny, drzewiasty okaz **cisa** (*Taxus baccata*). Liczy około 100 lat widać więc, że opinia o bardzo wolnym wzroście cisa jest mocno przesadzona.

Ostatni odcinek drogi, którą szliśmy do Pawilonu, prowadził przez teren sekcji 13. Zarówno z prawej strony tej drogi, jak i z lewej, znaczną część sekcji 13 pokrywa stary drzewostan liściastych gatunków krajowych, głównie są to graby i lipy. Drzewa te liczą około 150 - 180 lat i osiągnęły tu (zwłaszcza lipy) potężne rozmiary i znaczną wysokość (do 30 m), co świadczy o korzystnych dla nich warunkach glebowych.

Z lewej strony Pawilonu rośnie niewielka, kilkupińniowa **lipa** posadzona tu na początku lat pięćdziesiątych. Jest to rzadko spotykana odmiana (*Tilia cordata* 'Wratislaviensis') o liściach w czasie rozwijania na wiosnę intensywnie żółtych.

Przed Pawilonem rozciąga się szeroka polana otoczona różnymi drzewami iglastymi, od bardzo starych 180-letnich świerków, sosen wejmutek i modrzewi, do kilkudziesięcioletnich cisów. Należy pamiętać, że w XVIII w. był to teren parku francuskiego i być może z tego okresu pochodzą najstarsze drzewa iglaste. W ostatnich latach wiele tych sędziwych drzew zginęło na skutek suszy. Cała polana (sekcja 16) otoczona jest różnowiekowymi cisami, od starych drzewiastych okazów liczących ponad 150 lat, do obficie występujących tu siewek. Stanowią one doskonałe tło dla posadzonych przed kilku laty różaneczników i azalii. Nad zwartą grupą cisów wznoszą się korony dwóch starych **sosen wejmutek** (*Pinus strobus*). Są to najpiękniejsze zachowane w Arboretum okazy tej sosny.

Szyszki sosny żółtej (*Pinus ponderosa*)

Na szerokiej polanie rosną dwa drzewa **sosny żółtej** (*Pinus ponderosa*) z Ameryki Północnej, o długich igłach i dość dużych, kłujących szyszkach. Sosna żółta, podobna nieco do sosny czarnej, jest wytrzymała na niskie temperatury oraz na suszę, niestety jest rzadko spotykana w naszych parkach. Za sosnami żółtymi zwraca uwagę oryginalny **świerk pospolity** (*Picea abies*) o szerokiej, do samej ziemi ugałęzionej koronie. Wierzchołek tego drzewa został przed kilku laty złamany przez burzę. Obecnie w miejscu złamania pojawiają się nowe pędy wierzchołkowe.

Po lewej stronie świerka, pod ścianą wysokich drzew iglastych, głównie świerków i cisów, rośnie efektowny świerk o wiotkich, zwisających drobnych

Aleja lipowa

gałązkach. Jest to **świerk Brewera (*Picea breweriana*)** pochodzący z Ameryki Północnej, drzewo wytrzymałe na niskie temperatury, ale w naszych warunkach wolno rosnące i niezawijające szyszek. Jest rzadko spotykany nawet w kolekcjach dendrologicznych.

Dochodzimy do szerokiej alei lipowej. Z prawej strony pozostawiamy najlepiej zachowany fragment starych lip i grabów, tworzących tu podwójną aleję. Kierujemy się w lewo w stronę Zamku. Z prawej strony otwiera się widok na podmokłe łąki z szerokimi kępami **wierzby szarej (*Salix cinerea*)**, gatunku krajowego występującego licznie na wilgotnych, torfiastych łąkach. Z lewej strony na skraju kolekcji różaneczników, rośnie grupa drzew iglastych, wśród których wyróżniają się **formy zwisające świerka pospolitego (*Picea abies* 'Inversa')**. Drzewa tej odmiany przyjmują rozmaite kształty i zwracają na siebie uwagę ze względu na niespotykany wygląd. W środku grupy rosną **świerki japońskie (*Picea koyamai*)** o sztywnych, sinozielonych igłach i brązowoczerwonej, łuszczącej się korze.

Przy skrzyżowaniu szerokiej alei z drogą, którą pójdziemy w prawo, rośnie potężny **platan klonolistny (*Platanus × hispanica* 'Acerifolia')** o łuszczącej się korze. Jest to mieszaniec gatunku północnoamerykańskiego (*Platanus occidentalis*) i euroazjatyckiego (*Platanus orientalis*). Od wielu lat drzewa te są

sadzone w parkach Europy Zachodniej, jak również w Polsce. Platan jest cennym drzewem parkowym i alejowym.

Z lewej strony drogi, którą pójdziemy dalej, mijamy grupę różnych drzew iglastych. Zwracają uwagę młode (około 45-letnie) **jodły kalifornijskie (*Abies concolor*)**, które spotykaliśmy już wielokrotnie oraz równe im wiekiem **świerki serbskie (*Picea omorika*)** o wysokich, regularnych koronach. Do samej drogi sięgają gałęzie szerokiego, starego cisa rozrastającego się krzewiasto. W nim rośnie potężne drzewo **cypryśnika błotnego (*Taxodium distichum*)**, o prostym, wysokim pniu. Nieco w głębi za cypryśnikiem zwrócić należy uwagę na wysoko wyrastającą (ponad 30 m), strzelistą koronę **jodły olbrzymiej (*Abies grandis*)**. Jest to najstarsze drzewo tej jodły w Arboretum (w wieku 80 lat). Jodła olbrzymia rośnie bardzo szybko i dorasta w swojej ojczyźnie (Ameryka Północna) do 100 m wysokości.

Pień Platana klonolistnego (*Platanus x hispanica* 'Acerifolia')

Cypryśnik błotny (*Taxodium distichum*)

Nieco dalej na wilgotnej łące, z prawej strony drogi, rośnie drugi **cypryśnik błotny (*Taxodium distichum*)** o szerokiej, swobodnie rozrastającej się i osadzonej na niskim pniu koronie. Cypryśnik pochodzi z południowo-wschodnich rejonów Stanów Zjednoczonych. Rośnie najczęściej w dolinach wielkich rzek (Missisipi), na terenach bagnistych i zalewanych przez wody powodziowe (Floryda), tworząc tam rozległe lasy. Od dawna uprawiany jest w Europie i często sadzony w parkach. Igły opadają na zimę razem z niezdrewniałymi pędami, podobnie jak u metasekwoi chińskiej. Największą jednak osobliwością tego drzewa są tzw. korzenie oddechowe (pneumatofory). Są to guzowate lub kolankowate narośla na korzeniach wyrastające ponad powierzchnię wilgotnego gruntu lub wody. Zbudowane są z luźnej tkanki i przystosowane do doprowadzania powietrza do systemu korzeniowego rozwiniętego w bagnistej, pozbawionej powietrza glebie. Korzenie oddechowe, bardzo dobrze wykształcone, możemy oglądać tylko u drzewa rosnącego na wilgotnej łące. Pierwszy z cypryśników rośnie w miejscu wyżej położonym.

<http://rcin.org.pl>

żonym i korzeni oddechowych nie wytworzył. Rosnące tu cyprysniki liczą około 180 lat i są najstarszymi drzewami tego gatunku w Polsce.

Zbliżamy się do drogi odchodzącej w lewo (naprzeciw cyprysnika rosnącego na wilgotnej łące). Na narożniku zwraca uwagę szeroki krzew **leszczyny** o zwisających gałęziach (*Corylus avellana* 'Pendula'). Za drogą odchodzącą w lewo rośnie okaz znanej nam już japońskiej **jodły nikko** (*Abies homolepis*).

Przed jodłą nikko widzimy niski krzew północnoamerykańskiego **derenia rozłogowego** o zielonkawożółtych pędach (*Cornus stolonifera* 'Flaviramea'). Z lewej strony mijamy dużą grupę **żylistków** (*Deutzia*). Znanych jest około 50 gatunków występujących we Wschodniej Azji, w Himalajach, a nawet w Meksyku. W Polsce uprawia się kilka gatunków i liczne odmiany. Są to krzewy do 3 m wysokości, gęste i szeroko rozrośnięte. Mają kwiaty białe i różowe, pojedyncze lub pełne, w groniastych lub wiechowatych kwiatostanach. Żylistki kwitną pod koniec maja i w czerwcu. W czasie zimy 2005/2006 r. krzewy żylistków silnie przymarzły.

Korzenie oddechowe cyprysnika błotnego (*Taxodium distichum*)

Dochodzimy do mostka na kanale, przy którym rośnie kilka młodych drzew **cyprysnika błotnego** (*Taxodium distichum*) i **meta-sekwoi chińskiej** (*Metasequoia glyptostroboides*). Z prawej strony rozciąga się duży staw i szeroki widok na otaczające go grupy różnych drzew. Za groblą od strony zachodniej widoczna jest grupa kilkunastu cyprysników w wieku 70 lat. Jesienią ich igły przed opadnięciem przebarwiają się na kolor czerwono-brązowy. Drzewa tego gatunku, ale znacznie młodsze, widoczne są na wyspie i przeciwległym brzegu stawu.

Za stawem (po prawej stronie drogi) rośnie kilka młodych drzew **buka wschodniego** (*Fagus orientalis*), który pochodzi ze wschodniej części Półwyspu Bałkańskiego i z Kaukazu. Jego liście są nieco większe niż u innych buków i pięknie przebarwiają się jesienią.

Tuż przy dróżce rośnie młody okaz **buka** o zwisających gałęziach (*Fagus sylvatica* 'Pendula'), a nieco dalej potężny buk zwyczajny. Buk jest gatunkiem krajo-

Kwiaty żylistka (*Deutzia*)

wym, w lasach tworzy czyste drzewostany zwane buczynami lub rośnie w zmieszaniu z innymi gatunkami drzew. W Arboretum spotykamy liczne okazy tych pięknych drzew.

Z lewej strony mijamy rozległą łąkę otoczoną zwartymi grupami różnych drzew liściastych. Na skraju grupy drzew rośnie młody okaz interesującej formy **klona jesionolistnego** (*Acer negundo* 'Flamingo') o delikatnych, białopstrych liściach z lekko różowym odcieniem oraz kilka krzewów **pęcherznicy** o ciemnopurpurowych liściach (*Phytosarpus opulifolius* 'Diabolo'). Nieco dalej mijamy **wiąz szypułkowy** (*Ulmus laevis*) z charakterystycznie deskowato spłaszczonymi nasadami korzeni. Pień tego drzewa pokry-

Jesienne barwy nad stawem

wa okaz **bluszczu** (*Hedera helix*). Wiąz szypułkowy jest jednym z 3 krajowych gatunków, który skutecznie oparł się groźnej chorobie, tzw. holenderskiej chorobie wiązków. Całkowicie wyginęły w Polsce, podobnie jak i w innych krajach Europy, wiąz górski (*Ulmus glabra*) i polny (*Ulmus foliacea*). Również w Arboretum wyginęły w latach 1950-1970 wszystkie drzewa tych dwu gatunków wiązków.

Liście klonu japońskiego (*Acer japonicum*) jesienią

Za wiązem, z prawej i lewej strony drogi, znajduje się dość bogata kolekcja **klonów** (*Acer*). Rodzaj ten obejmuje około 115 gatunków występujących w Europie, Azji i Ameryce Północnej. Szczególnie liczne gatunki występują w Chinach i Japonii. Wszystkie klony odznaczają się ogromnym zróżnicowaniem kształtu blaszki liściowej. Jest wśród tych drzew i krzewów, bo znane są również liczne klony krzewiaste, wiele cennych i oryginalnych roślin ozdobnych. Niemal wszystkie klony charakteryzują się intensywnym przebarwieniem liści jesienią. Z lewej strony, blisko drogi, rośnie kilka młodych klonów

włoskich odmiany tępolistnej (*Acer opalus* var. *obtusatum*), a nieco głębiej drzewo północnoamerykańskiego **klona wielkolistnego** (*Acer macrophyllum*) o bardzo dużych, 3-5 - klapowych liściach. Tuż przy drodze rośnie niewielkie drzewo **klonu jawora** (*Acer pseudoplatanus*). Kora na pniu łuszczy się podobnie jak u platana, jednakże ma zabarwienie czerwonobrazowe. Jawor jest naszym gatunkiem krajowym, często sadzonym w parkach i przy drogach. W lasach wyrasta na potężne drzewa o wysokości do 35 m. Za jaworem, także z lewej strony rośnie krzewiasty okaz **klonu włoskiego** (*Acer opalus*) o tępo klapowanych liściach. Jest bliskim krewniakiem naszego jawora.

Z prawej strony drogi rośnie również kilka rzadkich gatunków klonów. Najbliżej drogi rośnie wysoki i szeroki krzew **klonu okrągłolistnego** (*Acer circinatum*) z Ameryki Północnej, o liściach okrągłych i ostro klapowanych. Nieco dalej od drogi rosną dwa duże okazy **klonu winolistnego** (*Acer cissifolium*) pochodzącego z Japonii. Liście są pierzaste, jesienią żółte lub czerwone. Jeszcze dalej od drogi rośnie również japoński **klon Miyabego** (*Acer miyabei*) o owłosionych pędach i dużych, pięcioklapowych liściach.

Obok kolekcji klonów zwraca uwagę duża grupa **skrzydłorzechów kaukaskich** (*Pterocarya fraxinifolia*). Jest to drzewo z rodziny orzechowatych o dużych, pierzastych liściach i owocach, które nie przypominają znanych nam orzechów. Są one drobne, oskrzydłone i zebrane w długie, zwisające grona. Skrzydłorzech kaukaski wydaje liczne odrośla korzeniowe i w ten sposób drzewo rozrasta się z czasem szeroko, zajmując coraz większą przestrzeń. Rosnący tu okaz liczy około 70 lat.

Przed grupą skrzydłorzecha rosną dwa młode drzewa **klonu pensylwańskiego** (*Acer pensylvanicum*) pochodzącego ze wschodniej Ameryki Północnej. Kora na pniach jest zielona, z białymi prążkami. Nieco głębiej rośnie **klon niby-Siebolda** (*Acer pseudo-sieboldianum*), o okrągłych, wieloklapowych liściach, pochodzący z Chin.

Z lewej strony drogi rośnie **sosna wydmowa** (*Pinus contorta* var. *latifolia*) o wąskiej koronie i tafelkowato spękanej korowinie. Pochodzi z Ameryki Północnej. W Europie jest częściej uprawiana w lasach (w niektórych krajach), rzadziej w parkach.

W głębi, za sosnami wydmowymi, widoczne są zarośla **jałowca chińskiego** w odmianie Pfitzera (*Juniperus chinensis* 'Pfitzeriana') oraz potężna stara **topola czarna** (*Populus nigra*). Jest to ostatnie, zamarłe już drzewo tego gatunku w Arboretum, kiedyś rosło ich tu znacznie więcej. Posadzone były na terenie parku w pierwszych latach XIX w., a może nawet w końcu XVIII w. Drzewo, które tu oglądamy, liczyło zatem około 200 lat i osiągnęło już kres swojego życia.

Nieco dalej, z lewej strony drogi, rośnie niewielkie drzewko **głogu krwistego** (*Crataegus sanguinea*) o dużych, ostro klapowanych liściach i dużych czerwonych owocach. Głóg ten rośnie dziko na Syberii, a u nas jest spotykany w parkach. Szczególnie efektownie wygląda w czasie kwitnienia (maj) i dojrzewania owoców (wrzesień). Za głogiem widoczne są dwie **jodły olbrzymie** (*Abies grandis*) pochodzące z zachodnich rejonów Ameryki Północnej. Jodła ta ma ciemnozielone, błyszczące igły i piękny pokrój. Drzewo to spotkaliśmy już wcześniej.

Z prawej strony drogi widoczna jest grupa wysokich buków o gładkich, prostych pniach, a przed nimi, blisko drogi, zwrócić należy uwagę na stare drzewo północnoamerykańskiego **dębu błotnego** (*Quercus palustris*) o grubym, wysokim pniu. Liście dębu błotnego są głęboko klapowane, o ostro zakończonych klapach. Jesienią przebarwiają się wspaniale na kolor ciemnoczerwony.

Pomnik poświęcony
Antoniemu Wróblewskiemu

Zbliżamy się do kręgu i skrzyżowania dróg. Z lewej strony drogi (przed kręgami) zwraca uwagę stary szeroki i drzewiasty okaz cisa, a tuż przy nim dwa drzewa północno- amerykańskiej **czeremchy późnej** (*Prunus serotina*). Czeremcha ta jest u nas często sadzona w lasach, gdzie rośnie zwykle krzewiasto. Jednak w sprzyjających warunkach, jak to widzimy tutaj, wyrasta w dość wysokie drzewa o prostych pniach. Przy kręgu znajduje się skromny pomnik poświęcony pamięci Antoniego Wróblewskiego, pierwszego dyrektora Ogrodów Kórnickich po utworzeniu w 1925 r. Fundacji Zakłady Kórnickie. Wokół pomnika posadzono przed kilkunastu laty różne drzewa iglaste. Wśród nich zwracają uwagę młode

okazy **sosny wejmutki** (*Pinus strobus*), **świerków srebrzystych** (*Picea pungens* 'Argentea') oraz **cyprysiki Lawsona** o złocistożółtym zabarwieniu gałązek (*Chamaecyparis lawsoniana* 'Stewartii').

Z prawej strony do kręgu dochodzi aleja lipowa, biegnąca łagodnym łukiem na długości blisko 200 m. Jest to tzw. Aleja Generałowej Zamoyskiej posadzona około 1890 r. i nazwana tak na cześć Jadwigi z Działyńskich Zamoyskiej (1830-1923), siostry ostatniego właściciela Kórnicka z rodu Działyńskich - Jana i matki Władysława Zamoyskiego. Aleja składa się głównie z **lip drobnolistnych** (*Tilia cordata*) i nie-

Aleja Generałowej Zamoyskiej

licznych okazów **lipy szerokolistnej** (*T. platyphyllos*). Oryginalność alei bierze się stąd, że drzewa zostały posadzone bardzo gęsto (w odstępach jednowymiarowych), wobec czego wytworzyły wysokie, proste pnie i jednostronnie, na zewnątrz rozgałęzione korony. Wnętrze alei, latem zawsze cieniste, stwarza wrażenie wysokiego sklepienia wspartego na gęstej kolumnadzie pni. Spacer tą aleją, zwłaszcza w czasie kwitnienia lip, dostarcza dodatkowych wrażeń w postaci intensywnego zapachu kwiatów i brzęku zbierających nektar pszczół.

Wracamy do trasy zwiedzania. Z prawej strony mijamy stare, okazałe buki i cisy, a z lewej również buki i bardzo stare, ponad 150-letnie, graby. Za bukiem, pod którego koroną rozpościera się dywan bluszczu, skręcamy w prawo (sekcja 12). Droga, którą idziemy, zatacza łuk i wychodzi na tę samą drogę, którą doszliśmy od kręgu do skrzyżowania. W tej części sekcji 12 wysadzono w latach 30. kolekcję rzadkich krzewów, pochodzących głównie z Chin i Japonii. Większość drzew i krzewów, na które pragniemy zwrócić uwagę, rośnie z lewej strony łukowato biegnącej drogi. Tu rosną również najpiękniejsze w Arboretum okazy **grujecznika japońskiego** (*Cercidiphyllum japonicum*). Są to wielopniowe drzewa o wysokości do 18 m, o niewielkich okrągławych liściach, które jesienią przebarwiają się wspaniale na kolor żółty, a w chwili opadania wydzielają przyjemny, specyficzny, słodkawy zapach. Grujecznik jest drzewem pochodzącym z Japonii. Często sadi się go w parkach jako piękne drzewo ozdobne.

Parrocja perska (*Parrotia persica*)

Za pierwszym drzewem grujecznika (w głębi rośnie ich jeszcze kilka) mijamy szeroko rozrośnięte krzewy **parrocji perskiej** (*Parrotia persica*) o szeroko jajowatych, tępo ząbkowanych liściach i łuszczącej się szerokimi płatkami korze na grubszych pniach (podobnie jak u płatanu). Liście parrocji przebarwiają się wspaniale jesienią na kolor żółty, pomarańczowy i czerwony. Parrocja rośnie dziko na Zakaukaziu (Lenkoran) oraz w Iranie, gdzie jest drzewem, natomiast u nas przybiera formę krzewiastą. Jej drewno jest bardzo twarde.

Po drodze mijamy krzew **kielichowca wonnego** (*Calycanthus floridus*) o eliptycznych liściach i wiśniowobrazowych kwiatach ukazujących się na gałązkach przez całe lato. Kielichowiec pochodzi z Ameryki Północnej i jest krzewem wytrzymałym na niskie temperatury.

Tuż za kielichowcem (przed parrocjami) rośnie drzewko o dużych, magnoliowatych liściach. Jest to północnoamerykański **urodlin trójłatkowy** (*Asimina triloba*), drzewo bardzo rzadkie nawet w kolekcjach dendrologicznych. Owoce o smaku przypominającym banany są jadalne, ale w naszych warunkach

kach zawiązują się rzadko. Wczesną wiosną przed rozwojem liści ukazują się na gałązkach brązowoczerwone kwiaty o szeroko rozpostartych płatkach, które po przekwitnięciu opadają.

Nieco dalej przy drodze (także z lewej strony) rosną dwa niewielkie drzewka **styraka japońskiego** (*Styrax japonica*). W czerwcu ukazują się obficie białe, dzwonekowane kwiaty zwisające na cienkich, długich szypułkach, a w końcu lata i jesienią widoczne są oryginalne, zielonkawe owoce - pestczaki. Styrak jest rośliną bardzo dekoracyjną, ale mało znaną w Europie.

Kielichowiec wonny (Calycanthus floridus)

Dawidia chińska (Davidia involucrata)

Podsadki opadają po przekwitnięciu. Jesienią na długich szypułkach widoczne są zielone owoce wielkości małej śliwki (niejadalne). Dawidia jest u nas drzewem rzadko spotykanym nawet w ogrodach botanicznych. Rośnie wolno i kwitnie dopiero po kilkunastu lub kilkudziesięciu latach. W czasie bardzo surowych zim przemarza.

Z lewej strony, blisko drogi oraz nieco w głębi, rosną stare krzewy **oczarów** (*Hamamelis*) o charakterystycznych, szerokich, krótkoogonkowych liściach, przebarwiających się jesienią intensywnie na kolor żółty, pomarańczowy lub czerwony. Szczególnie cenny jest **oczar miękkołosy** (*H. mollis*) pochodzący z Chin, o miękko owłosionych, dość dużych liściach. Oczary zakwitają zimą, kiedy temperatura dłuższy czas utrzymuje się powyżej zera, lub wczesną wiosną (w marcu). Kwiaty są żółte z wąskimi, wstęgowatymi płatkami. Bardzo oryginalny jest również **oczar japoński** (*H. japonica*). Wszystkie oczary są krzewami bardzo wytrzymałymi na niskie temperatury, jednak cierpią podczas suszy.

W głębi kwatery widoczne jest wysokie drzewo **orzesznika siedmiolistko-**

wego (*Carya laciniosa*), który pochodzi z Ameryki Północnej. Kora na pniu łuszczy się długimi płatami. Orzesznik zwany także hikorą należy do rodziny orzechowatych i ma owoce podobne do innych orzechów, jednakże niesmaczne. Przed orzesznikiem, tuż przy drodze, rosną niewysokie krzewy **fotergilli amerykańskiej** (*Fothergilla monticola*) o liściach podobnych do oczarów, również przebarwiających się jesienią wspaniale na kolor pomarańczowy lub szkarłatny. Białe kwiaty w wyprostowanych, krótkich kwiatostanach ukazują się w maju.

Po prawej stronie drogi mijamy malownicze grupy wielopniowych, wysokich **olch** (*Alnus glutinosa*). Drzewa te osiągnęły tu rzadko spotykane rozmiary (do 32 m wysokości). Liczą około 100-120 lat.

Z lewej strony drogi, a nieco dalej i z prawej, rosną piękne okazy **grujecznika japońskiego** (*Cercidiphyllum japonicum*), który poznaliśmy już wcześniej. Bliżej drogi rosną rzadkie krzewy **leszczynowców** (*Corylopsis platypetala* i *C. spicata*), pochodzące z Japonii. Żółte kwiaty w krótkich, zwisających kwiatostanach ukazują się na gałąkach wczesną wiosną (marzec - kwiecień), przed rozwojem liści.

Po prawej stronie poprzez bramę i ulicę Parkową jest przejście do nowej części Arboretum. Nasza trasa prowadzi w lewo, bowiem spacerujemy po terenie „starego” Arboretum.

Z prawej strony (sekcja 6 b), rosną stare drzewa znanego nam już północnoamerykańskiego **orzesznika siedmiolistkowego** (*Carya laciniosa*) oraz liczne drzewa **skrzydłorzechów** (*Pterocarya*), przede wszystkim znanego już z poprzednich odcinków trasy zwiedzania **skrzydłorzecha kaukaskiego** (*Pterocarya fraxinolia*). Drzewo to także i tutaj tworzy malownicze, wielopniowe grupy. Rośnie tu także podobny **skrzydłorzech chiński** (*P. stenoptera*) o dużych, piezrastych liściach.

Z lewej strony drogi, na kwaterze 12, rosną liczne **żylistki** (*Deutzia*). Są to piękne krzewy ozdobne z rodziny skalnicowatych, pochodzące głównie z Chin i Japonii. Poza gatunkami botanicznymi znane są liczne mieszańce oraz odmiany. Żylistki odznaczają się obfitym kwitnieniem w drugiej połowie maja, są jednak wrażliwe na mrozy i przemarzają podczas surowych zim.

Z lewej strony, przed skrzyżowaniem (sekcja 12), rośnie tuż przy drodze niewysokie drzewko **ambrowca amerykańskiego** (*Liquidambar styraciflua*) o dłoniastych, 5-kłapowych liściach podobnych do klonu. Jesienią liście przebarwiają się intensywnie na kolor czerwony. Ambrowiec jest drzewem dorastającym w swojej ojczyźnie (Ameryka Północna) do wysokości 45 m. U nas rośnie wolno, a podczas surowych zim często przemarza.

Kwiaty leszczynowca
(*Corylopsis*)

Za ambrowcem rośnie niewielkie drzewko oryginalnej, bardzo rzadko u nas spotykanej **lipy Henry'ego** (*Tilia henryana*) pochodzącej z Chin, która charakteryzuje się u nas bardzo późnym okresem kwitnienia (wrzesień - październik).

Skręcamy w prawo przed starymi drzewami grabów. Po prawej stronie rozciąga się kwatery 6, gdzie tuż przy drodze rosną **kolcosiły** (*Acanthopanax*) o pędach pokrytych cierniami. Pochodzą one z południowo-wschodniej Azji, głównie z Chin.

Po lewej stronie drogi, na narożniku, rośnie wysoki krzewiasty okaz **graba sercolistnego** (*Carpinus cordata*), który pochodzi z Japonii, Korei i Północnych Chin.

Wchodzimy w obręb bogatej kolekcji **suchodrzewów** (*Lonicera*) rosnących z prawej i z lewej strony drogi (kwatery 6 i 3) liczącej w Arboretum kilkadziesiąt gatunków i odmian. Suchodrzewy są krzewami bardzo zmiennymi. Różnią się między sobą liśćmi, kwiatami i owocami. Są wśród nich gatunki o cechach dekoracyjnych, wytrzymałe na mrozy i na suszę, szeroko rozpowszechnione w parkach i zieleńcach, odznaczające się także szybkim wzrostem i obfitym ulistnieniem. Do najbardziej znanych należy **suchodrzew tatarski** (*Lonicera tatarica*) o kwiatach różowych i czerwonych lub pomarańczowych owocach. Są wśród suchodrzewów również gatunki rzadko spotykane w uprawie, bardzo oryginalne, ale nie zawsze dostatecznie wytrzymałe na mrozy. Do takich należy **suchodrzew gruczołkowy** (*Lonicera tenuipes*) pochodzący z Japonii, czy **suchodrzew kosmatoowocowy** (*Lonicera chaetocarpa*) występujący w Chinach. Niewielkie krzewy obydwu gatunków rosną po prawej stronie drogi za młodymi drzewami **orzecha czarnego** (*Juglans nigra*). Nieco w głębi z prawej strony drogi rosną dwa wysokie krzewy **suchodrzewu Maacka** (*Lonicera maackii*) o stosunkowo dużych, białych kwiatach bardzo obficie pokrywających gałązki i szkarłatnoczerwonych owocach. Suchodrzew Maacka pochodzi z Chin i jest jednym z najpiękniejszych krzewów ozdobnych, nie tylko wśród suchodrzewów.

Dochodzimy do miejsca, gdzie z prawej strony posadzono kilka odmian **buków**, m.in. 'Rohan Obelisk' o wąskiej koronie i 'Rohan Trompenburg'. Liście obu odmian są lekko wcinane i purpurowe. Nieco dalej od drogi (także z prawej strony) rosną drzewa innych gatunków buków. Na uwagę zasługuje **buk japoński** (*Fagus japonica*) o niewielkich, ostro piłkowanych liściach i **buk wschodni** (*Fagus orientalis*), rosnący nad płytkim rowem.

Blżej drogi rośnie piękne, kilkudziesięcioletnie drzewo buka czerwonolistnego (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea'). Liście są szczególnie intensywnie zabarwione na kolor purpurowy w okresie rozwijania (maj).

Liście ambrowca amerykańskiego (*Liquidambar styraciflua*) jesienią

Dochodzimy do okazałego drzewa **topoli białej** (*Populus alba*), rosnącej z lewej strony drogi. W głębi widoczne są inne, równie potężne drzewa tego gatunku o wysoko wznoszących się, szerokich koronach i prostych pniach. Topola biała jest gatunkiem krajowym. W starych parkach była bardzo często sadzona, zwłaszcza na wilgotnych glebach i nad wodami. Drzewo to w sprzyjających warunkach osiąga imponujące rozmiary. Egzemplarze tutaj rosnące liczą około 150 lat.

Z prawej strony drogi rozpoczyna się kolekcja brzoź. Można tu oglądać różne gatunki, zarówno krajowe - **brzozę brodawkowatą i omszoną** (*Betula pendula* i *B. pubescens*), jak i obce - azjatyckie i północnoamerykańskie. Szczególnie dekoracyjne brzozy to wschodnioazjatycka **brzoza Maksymowicza** (*B. maximowicziana*) o dużych, sercowatych liściach, niepodobnych do innych brzoź oraz północnoamerykańskie: **brzoza żółta** (*B. lutea*) o brązowej korze i podobna do niej **brzoza wiśniowa** (*B. lenta*). Z gatunków wschodnioazjatyckich rośnie tu również **brzoza Ermana** (*B. ermanii*) i **brzoza Jacquemonta** (*B. jacquemontii*), obydwie o pięknej, błyszczącej korze.

Z lewej strony drogi mijamy dorodny okaz **kasztanowca białego** (*Aesculus hippocastanum*), jednego z wielu, jakie rosną na terenie Arboretum.

Zbliżamy się do skrzyżowania i niewielkiego kręgu, od którego odchodzą w różnych kierunkach cztery drogi. Przed kręgiem z lewej strony mijamy kolekcję **kalin** (*Viburnum*). Rośnie tu kilka gatunków tych dekoracyjnych krzewów: **kalina śliwolistna** (*V. prunifolium*) z Ameryki Północnej i podobna do niej również północnoamerykańska **kalina kanadyjska** (*V. lentago*). Obydwa gatunki charakteryzują się eliptycznymi, ostro piłkowanymi liśćmi, kremowo białymi kwiatami i granatowoczerwonymi owocami. Wyrastają w wysokie krzewy i są bardzo wytrzymałe na mrozy.

Przy kręgu, do którego dochodzimy, rośnie bardzo wiele interesujących drzew i krzewów. Uwagę zwraca krzew **leszczyny** o żółtawych liściach (*Corylus avellana* 'Aurea'), szczególnie intensywnie zabarwionych w maju, w okresie rozwijania liści. Po przeciwnej stronie, przy kręgu, rośnie duży krzew **leszczyny** o przewisających gałęziach, to **odmiana zwisająca** (*C. avellana* 'Pendula'). Za leszczyną widoczne są dwa drzewa **topoli Maksymowicza** (*Populus maximowiczii*), pochodzącej z Japonii, o szeroko eliptycznych liściach. Jeszcze dalej, za topolami, rosną młode drzewka **czeremchy Maacka** (*Padus maackii*) o błyszczącej, żółtawobrzązowej korze. Czeremcha ta pochodzi z północno-wschodniej Azji, jest wytrzymała na mrozy, bardzo dekoracyjna, lecz rzadko spotykana w uprawie.

Z kręgu kierujemy się wąską ścieżką wprost na widoczny w głębi zabytkowy budynek z XIX w., tzw. dom na piaskach (oddzielony od Arboretum parkanem). Z prawej strony ścieżki, tuż za zwisającą formą leszczyny widzimy oryginalne drzewo o dużych, pierzastych liściach, które jesienią przebarwiają się wspaniale na kolor pomarańczowy i szkarłatny. Jest to **sumak lakowy** (*Rhus verniciflua*) pochodzący z Chin, Korei i Japonii. Za sumakiem rośnie drzewo **leszczyny chińskiej** (*Corylus chinensis*). Owoce otoczone są głęboko postrzępionymi, zielonymi okrywkami. Jest to jedyny okaz tego gatunku w Arboretum. Za leszczyną chińską widoczne są okazałe drzewa **korkowców** o szerokich koronach i grubej, korkowatej korze na pniu (*Phellodendron japonicum* i *Ph. amurense*).

Pierzaste liście korkowców wydzielają charakterystyczny, aromatyczny zapach. W jesieni dojrzewają czarne owoce - pestczaki, które są bardzo chętnie zjadane przez ptaki. Korkowce, szczególnie korkowiec amurski, są cennymi drzewami ozdobnymi, coraz częściej u nas stosowanymi w zadrzewieniach osiedlowych. Odznaczają się wysoką wytrzymałością na suszę i na mrozy.

Z lewej strony ścieżki znajduje się stary ogród skalny (alpinarium), urządzony tu w latach trzydziestych. Niewielki stawek z przepływającą wodą otaczają ułożone z gładów granitowych pagórki i małe wąwozy. W chwili zakładania ogrodu skalnego wysadzone tu zostały bardzo liczne formy karłowe, barwne i pokrojowe różnych gatunków drzew i krzewów, głównie iglastych. Od czasu założenia alpinarium minęło ponad 70 lat. W tym

Korkowiec amurski
(*Phellodendron amurense*)

czasie wiele form, nawet karłowych wyrosło w drzewa lub wysokie krzewy, liczne okazy zmarły w czasie surowych zim, tak, że z pierwotnej roślinności pozostało niewiele okazów. Część roślin trzeba było usunąć ze względu na zbyt duże zagęszczenie, powstające w miarę rozrastania się wielu drzew i krzewów. Na miejsce roślin zamierających, zniszczonych przez wiatry, okiść śniegową lub suszę i mrozy dosadzane są nowe drzewa i krzewy. Ścieżka, którą idziemy, jest również fragmentem ogrodu skalnego. Wzdłuż tej części trasy zwiedzania rośnie bardzo wiele interesujących i rzadkich gatunków, odmian i form. Nie wszystkie się tylko do najważniejszych. Z lewej i częściowo z prawej strony ścieżki rosną liczne, karłowe formy głównie drzew i krzewów iglastych (świerków, cisów, żywotników, cyprysików i innych). Zwracają uwagę zwarte, regularne krzewy **odmiany kulistej żywotnika zachodniego (*Thuja occidentalis* 'Globosa')**, a także **odmiany stożkowatej (*Thuja occidentalis* 'Robusta')** i **odmiany złocistej (*Thuja occidentalis* 'Aurescens')**. Z prawej i lewej strony drogi rosną liczne, karłowe formy **świerka pospolitego** (głównie ***Picea abies* 'Nidiformis'**).

Dochodzimy do miejsca, skąd widoczny jest niewielki stawek w alpinarium. Tuż przy ścieżce rośnie nisko rozpostarty krzew **cisa** o żółtawo zabarwionych igłach. Jest to **odmiana złocista (*Taxus baccata* 'Aurea Nova')**, wyhodowana w Arboretum Kórnickim.

Za cisem złocistym rośnie krzewiasty okaz **sosny karłowej (*Pinus pumila*)** o srebrzystych igłach. Jest to gatunek blisko spokrewniony z limbą syberyjską występujący na rozległych obszarach Azji północno-wschodniej. Sosna ta

tworzy w górach i na nizinach zwarte zarośla podobnie jak u nas kosodrzewina. Za sosną karłowatą rośnie wysoki okaz **cyprysika groszkowego** o złocistożółtych, zwisających gałązkach. Jest to **odmiana nitkowata złocista (*Chamaecyparis pisifera* 'Filifera Aurea')** odznaczająca się wolnym wzrostem, ale bardzo wytrzymała na niskie temperatury.

Również z lewej strony ścieżki, przy zejściu do stawku, rośnie duży, silnie rozrośnięty egzemplarz **klonu grabolistnego (*Acer carpinifolium*)** pochodzącego z Japonii. Jest to jeden z najoryginalniejszych, niskich klonów japońskich o pojedynczych, ostro ząbkowanych liściach podobnych do graba.

Wiele rzadkich drzew i krzewów rośnie z prawej strony ścieżki, którą idziemy. Zwracaliśmy już uwagę na interesujące i rzadkie okazy sumaka lakowego i leszczyny chińskiej. Blisko ścieżki rośnie krzew **kolkwiji chińskiej (*Kolkwitzia amabilis*)**, który kwitnie obficie w drugiej połowie maja. Kolkwija jest mało znanym jeszcze, ale bardzo atrakcyjnym i wartościowym krzewem ozdobnym. Tuż obok widzimy kępę **złotinu chińskiego odmiany pełnokwiatowej (*Kerria japonica* 'Pleniflora')**. Jest to krzew o wyprostowanych, jasnozielonych pędach. W maju gałązki pokrywają się obficie pomarańczowożółtymi kwiatami.

Złotlin chiński - odmiana pełnokwiatowa
(*Kerria japonica* 'Pleniflora')

Nieco dalej widoczna jest grupa drzew iglastych. Widzimy tu kilka egzemplarzy rzadko spotykanej **jodły wiotkiej (*Abies nephrolepis*)** o delikatnych, miękkich igłach. Jodła ta, blisko spokrewniona z jodłą syberyjską, występuje we wschodniej Syberii, na Sachalinie i w północnej Korei. Obok jodły wiotkiej rosną **świerki serbskie (*Picea omorika*)** o charakterystycznej wąskiej koronie. Za nimi widoczne są młode, kilkunastoletnie **jodły mandzurskie (*Abies holophylla*)** o łuszczącej się na pniach korowinie. Jodła ta pochodzi z północno-wschodnich Chin i z obszaru nadamurskiego. Jest bardzo wytrzymała na niskie temperatury, ale mało jeszcze rozpowszechniona w uprawie.

Za grupą jodeł i świerków serbskich, tuż przy drodze, rośnie wysokie drzewo **metasekwoi chińskiej (*Metasequoia glyptostroboides*)**. Jest to najstarszy w Arboretum okaz tego interesującego drzewa iglastego o igłach opadających na zimę. Pierwsze nasiona tego drzewa odkrytego w Chinach Środkowych (Syczuan) w 1942 r. zostały przysłane do Arboretum w Kórniku w 1948 r. Wyrosły tylko dwie siewki, z których jedna, bardzo słaba, zginęła po 2-3 latach,

a pozostała to właśnie drzewo, które tutaj widzimy. Liczy więc obecnie około 55 lat i mierzy 20 m wysokości. Metasekwoję rozmnaża się wegetatywnie z sadzonek zielnych i zdrewniałych. Inne drzewa tego gatunku, rosnące obecnie w Arboretum, pochodzą albo z rozmnażania wegetatywnego, albo z nasion przesyłanych do Kórnika w latach późniejszych. Metasekwoja najlepiej rośnie na glebach wilgotnych lub nad wodami. Okazała się drzewem wytrzymałym na niskie temperatury. W naszych warunkach klimatycznych nie zaobserwowano dotychczas obradzenia nasion zdolnych do kiełkowania.

Za metasekwoją rosną wysokie, do samej ziemi ugałęzione, okazałe drzewa **żywotnika olbrzymiego** (*Thuja plicata*). Żywotnik ten pochodzi z zachodniej Ameryki Północnej, gdzie w wielogatunkowych lasach iglastych wyrasta na potężne drzewa wysokości do 60 m i 3 m średnicy pnia. Również i w naszych warunkach rośnie bardzo szybko i osiąga znaczne rozmiary, zwłaszcza na żyznych, wilgotnych glebach i w okolicach o dość obfitych opadach. Rosnące tu okazy żywotnika olbrzymiego liczą około 80 lat i osiągają wysokość ponad 25 m.

Zbliżamy się do końca ścieżki. Po prawej stronie rosną liczne **magnolie**. Najatrakcyjniejsze są w okresie kwitnienia (początek maja). Najbliższe dróżki rosną krzewy **magnolii gwiaździstej** (*Magnolia stellata*) o wielopłatkowych białych lub różowawych kwiatach. Pochodzi ona z Japonii i jest bardzo wytrzymała na mrozy. Za magnoliami gwiaździstymi rośnie kilka krzewów **magnolii pośredniej** (*Magnolia × soulangeana*) o dużych, pucharowatych kwiatach, białych albo mniej lub bardziej różowych. Magnolia pośrednia jest mieszańcem dwóch chińskich gatunków - *M. liliiflora* i *M. denudata*, otrzymanym we Francji na początku XIX w. Obecnie należy do najczęściej sadzonych magnolii w krajach, w których pozwalają na to warunki klimatyczne. Również w Polsce, szczególnie w województwach zachodnich, jest często spotykana w miastach. Niestety, te piękne i oryginalne krzewy nie kwitną każdego roku, gdyż w czasie bardzo surowych zim przemarzają pączki kwiatowe, lub też wcześniej rozwijające się kwiaty (początek maja) są niszczone przez spóźnione przymrozki.

Nieco w głębi kwatery rosną krzewy innych odmian magnolii pośredniej, między innymi '**Speciosa**' o dużych, purpuroworóżowych kwiatach i '**Alba Superba**', o kwiatach czysto białych. Z lewej strony kręgu (patrzac na widoczny przed nami budynek) rośnie stare drzewo **magnolii japońskiej** (*Magnolia kobus*) o wielu nisko nad ziemią rozgałęzionych pniach i bardzo szerokiej koronie.

Wczesną wiosną, przed rozwojem liści (druga połowa kwietnia), korona drzewa pokrywa się białymi kwiatami. Jesienią widoczne są wśród liści po-

Pień metasekwoi chińskiej
(*Metasequoia glyptostroboides*)

skręcane, szyszkowate, czerwono zabarwione owoce, z których wypadają po dojrzeniu ciemnoczerwone nasiona. Magnolia japońska występuje w lasach północnej Japonii, w naszych warunkach wytrzymuje mroźne zimy.

Przechodzimy wąską ścieżką przez mostek na rowie doprowadzającym wodę do stawku w alpinarium. Jeszcze przed mostkiem, z prawej strony, rośnie niewielkie drzewo **magnolii drzewiastej** (*Magnolia acuminata*) znanej nam już z poprzednich odcinków trasy zwiedzania Arboretum. Za mostkiem, z lewej strony, rosną dwa stare buki i równy im wiekiem **dąb szypułkowy** (*Quercus robur*). Dochodzimy do drogi, którą skręcamy w lewo. Na narożniku, z prawej strony, obok pnia brzozy rośnie niewielkie drzewko **cisa japońskiego** (*Taxus cuspidata*) o regularnej koronie i prostym pniu. Cis japoński jest znacznie odporniejszy na niskie temperatury od europejskiego cisa pospolitego (*Taxus baccata*), lecz spotkać go można jedynie w kolekcjach dendrologicznych.

Na przeciwległym narożniku rośnie wielopniowe drzewo **dawidii chińskiej** (*Davidia involucrata*). Jest to największy w Arboretum okaz tego oryginalnego drzewa chińskiego, które poznaliśmy już wcześniej. W ostatnich latach corocznie korona drzewa jest obficie pokryta kwiatami, a jesienią na gałązkach można zobaczyć liczne owoce.

Przechodzimy drogą w kierunku alpinarium, mając teraz po lewej stronie stawek i ułożone z głazów pagórki. Z prawej strony rosną stare, wysokie olchy o prostych pniach, po których wspina się **winobluszcz** (*Parthenocissus quinquefolia*). Pod olchami rosną piękne, drzewiaste okazy cisów.

Po wysokim pniu starej olchy rosnącej przy rowie odprowadzającym wodę ze stawku w alpinarium, wspina się oryginalny krzew o okrągłych liściach i dużych, baldachowatych kwiatostanach. Jest to **hortensja pnąca** (*Hydrangea petiolaris*) pochodząca z Japonii i Korei. W pełni lata ukazują się białe kwiaty w płaskich baldachogronach. Pędy przytwierdzają się bardzo silnie do podpory (tutaj do pnia drzewa) za pomocą korzeni czepnych wrastających w szczeliny kory. Hortensja pnąca jest krzewem bardzo odpornym na mrozy, wymaga jednak żyznej, wilgotnej gleby i ocienionych stanowisk.

Po lewej stronie drogi rośnie również wiele rzadkich roślin. Niektóre z nich już poznaliśmy, przechodząc z drugiej strony alpinarium. Tak więc ponownie z bliska możemy obejrzeć piękny, drzewkowaty okaz **cyprysika** o złocisto zabarwionych, delikatnych i zwisających gałązkach (*Chamaecyparis pisifera* 'Filifera Aurea').

Blisko drogi rośnie oryginalny, karłowaty świerk o drobnych igłach i zwisających gałązkach. Jest to jedna z wielu odmian karłowatych **świerka pospolitego**, pochodząca z Czech (*Picea abies* 'Rotenhausii').

Z lewej strony drogi rosną również **żywotnikowce** (*Thujaopsis dolabrata*), podobne do żywotnika (*Thuja*), lecz o grubszych, również spłaszczonych gałązkach, pokrytych błyszczącymi, łuskowatymi igłami. Na spodniej stronie gałązek widoczne są kredowobiałe plamy. Żywotnikowiec pochodzi z Japonii, gdzie w lasach wyrasta na wysokie drzewa. U nas jest tylko niewielkim drzewkiem o regularnej, gęstej, stożkowej koronie. Rośnie wolno i w uprawie spotykany jest tylko w kolekcjach dendrologicznych.

Dochodzimy do kręgu, z którego skierujemy się pierwszą drogą w prawo.

Żywotnikowiec japoński (*Thujopsis dolabrata*)
dolna strona gałązek

Przed kręgiem, z lewej strony, uwagę zwraca drzewo iglaste o sztydłowatych igłach. Jest to **sztydlica japońska** (*Cryptomeria japonica*). W Japonii jest jednym z ważniejszych drzew leśnych dostarczającym cennego drewna. U nas rośnie wolno i przemarza podczas surowych zim, dlatego też nie ma znaczenia praktycznego. Po prawej stronie drogi, którą idziemy (kwatery 5), znajduje się kolekcja **leszczyn** (*Corylus*), a dalej kolekcja brzoź. Wśród leszczyn, obok poznanych już wcześniej gatunków, rosną tutaj jeszcze inne interesujące gatunki o różnej formie wzrostu (drzewiaste, krzewiaste), różnych owocach i liściach. Wymienić należy: **leszczynę rogatą** (*C. cornuta*), pochodzącą z Ameryki Północnej, również **leszczynę amerykańską** (*C. americana*), wyrastającą w wysokie krzewy, **leszczynę japońską** (*C. sieboldii*) o oryginalnych, rurkowatych owocach, a także drzewiastą **leszczynę turecką** (*C. colurna*). Ten ostatni gatunek reprezentowany jest w kolekcji przez kilka młodych okazów. Jest to drzewo o wyraźnym pniu i regularnej, stożkowatej koronie. Odznacza się dużą wytrzymałością na mrozy, na suszę oraz na zanieczyszczenia powietrza w miastach. Jest jednym z najcenniejszych drzew olejowych i przyulicznych, niestety, mało jeszcze u nas rozpowszechnionym. Przy drodze rosną trzy stare **platany** (*Platanus hispanica* 'Acerifolia') o gładkich pniach, a z lewej strony (kwatery 6a) zwracają uwagę okazale, wysokie **topole białe** (*Populus alba*) o prostych pniach. Pod topolami znajduje się kolekcja **kalin** (*Viburnum*) i **suchodrzewów** (*Lonicera*). Szczególnie interesująca jest **kalina Siebolda** (*Viburnum sieboldii*), pochodząca z Japonii, o liściach eliptycznych, nieprzyjemnie pachnących. W swej ojczyźnie wyrasta na niewysokie drzewa, u nas pozostaje tylko krzewem. W maju lub na początku czerwca ukazują się na krzewie kremowobiałe kwiaty zebrane w stożkowate kwiatostany. Nieco dalej, z lewej strony drogi, rośnie **kalina wonna** (*V. fragrans*) pochodząca z Chin. Różowawe, pachnące kwiaty ukazują się wczesną wiosną (marzec - kwiecień) przed rozwojem liści. Bardzo często jednak pączki kwiatowe widoczne już jesienią przemarzają podczas zimy i wówczas krzewy nie kwitną.

Z lewej strony drogi, za pniem ostatniego platana, rośnie wysoki krzew **suchodrzewu Maacka** z północno-wschodniej Azji, który poznaliśmy już wcześniej. Jest to jeden z najpiękniejszych suchodrzewów. Kwitnie bardzo obficie w drugiej połowie maja.

W kolekcji brzoź, która po prawej stronie ciągnie się wzdłuż drogi, rośnie kilkanaście gatunków. Uwagę zwracają brzozy o ciemnej korze, często prawie czarnej, jak np. **brzoza czarna** (*Betula obscura*) występująca również u nas w lasach, a także obce gatunki o ciemnej, nie „brzozowatej” korze, jak wschodnioazjatycka **brzoza Schmidta** (*B. schmidtii*), czy północno-amerykańska

brzoza żółta (*B. lutea*) o korze wiśniowobrazowej. Rośnie tu także azjatycka **brzoza Ermana (*B. ermanii*)** oraz **brzoza himalajska (*B. utilis*)**, które odznaczają się wybitnie białą, gładką korą na pniu.

Przed kolekcją brzóz, bliżej drogi, rośnie z prawej strony piękny, wysoki krzew **klonu winolistnego (*Acer cissifolium*)**, pochodzącego z Japonii, o trójlistkowych liściach i zwisających w długich gronach owocach. Jest to gatunek bardzo rzadko u nas spotykany, dość odporny na mrozy i szczególnie dekoracyjny jesienią, kiedy liście przebarwiają się na żółto i czerwono.

Przy drodze na rabacie rosną różne krzewy ozdobne, między innymi odmiany **krzewuszek (*Weigela*)**, **tawuł (*Spiraea*)** oraz młode **magnolie**.

Dochodzimy do skrzyżowania dróg. Przed skrzyżowaniem, po obu stronach, rosną krzewy **lilaka chińskiego (*Syringa chinensis*)** o drobnych kwiatach zebranych w okazałe, zwisające wiechy. Wbrew nazwie przyjętej w różnych krajach i w różnych językach, lilak ten nie ma nic wspólnego z Chinami. Jest mieszańcem powstałym w 1777 r. w Ogrodzie Botanicznym w Rouen we Francji i szeroko rozpowszechnionym w uprawie w wielu krajach.

Z miejsca na skrzyżowaniu dróg otwiera się piękny widok na rozległe łąki i widoczny w głębi staw. Nasza trasa prowadzi w prawo obok krzewu **kaliny hordowiny (*Viburnum lantana*)** o szerokich, grubych, kutnerowatych liściach.

W maju krzew pokrywa się obficie białymi kwiatami zebranych w płaskie baldachogrona, a już w lecie dojrzewają jagodowate owoce (pestkowce), które przed dojrzewaniem przebarwiają się pięknie na czerwono, a w miarę dojrzewania przybierają zabarwienie czarne. Kalina ta pochodzi z południowo-wschodniej Europy i z zachodniej Azji. W Polsce rośnie dziko w Tatrach. Jest bardzo cennym krzewem ozdobnym, odpornym na suszę i zanieczyszczenie powietrza.

Droga, którą idziemy, wysadzona jesionami, biegnie po sztucznie usypanej grobli i przecina podmokłe łąki i kanał. W głębi łąki, z prawej strony (w odległości około 100 m), widoczna jest duża grupa **metasekwoi chińskiej (*Metasequoia glyptostroboides*)**. To drzewo iglaste o igłach opadających na zimę, poznaliśmy już wcześniej. Tutaj metasekwoje zostały posadzone na wilgotnej, torfiastej glebie i okazało się, że takie warunki najlepiej im odpowiadają. Drzewa rosną bardzo szybko i w zwartej grupie tworzą proste, oczyszczone z bocznych gałęzi pnie. Blisko drogi, również z prawej strony, rośnie piękny okaz **derenia drzewiastego (*Cornus controversa*)** o ciemnopurpurowej korze i piętrowo ułożonych bocznych gałęziach. Pod koniec maja lub na początku czerwca drzewko jest obficie pokryte białymi kwiatami zebranych w płaskie, baldachowate kwiatostany. Dereń drzewiasty pochodzi z Chin i Korei, jest odporny na mrozy i bardzo dekoracyjny. Jesienią liście przebarwiają się na kolor pomarańczowy i szkarłatny.

Za mostkiem kończy się aleja jesionowa. Przy drodze posadzono przed kilkunastu laty **platan (*Platanus hispanica 'Acerifolia'*)** na miejsce wywróconych przez wicher jesionów.

Zbliżając się do końca drogi wysadzonej platanami, widzimy po prawej stronie drzewa różnych gatunków i mieszańców kasztanowców. Kolekcja kasztanowców została posadzona w latach trzydziestych. Przede wszystkim zwraca uwagę najbliższej rosnące, piękne drzewo **kasztanowca japońskiego (*Aesculus tur-***

binata) o szerokiej, gęstej, kopulastej koronie. Jest podobny do kasztanowca zwyczajnego różni się głównie owocami, które nie są kolczaste, lecz gładkie i rdzawobrzazowe.

Za kasztanowcem japońskim rośnie północnoamerykański **kasztanowiec gładki** (*A. glabra*) o żółtych kwiatach. Jeszcze dalej, za koronami drzew dwóch wyżej wymienionych gatunków, rośnie **kasztanowiec czerwony** (*A. xcarnea*) o kwiatach czerwonych. Jest mieszańcem kasztanowca zwyczajnego i północno-amerykańskiego kasztanowca krwistego (*A. pavia*). Kasztanowiec czerwony jest u nas często spotykany w miastach, a także w starych parkach. W lewo od wspomnianej wyżej grupy kasztanowców rosną północnoamerykańskie kasztanowce, takie jak **kasztanowiec plamisty** (*A. sylvatica*) o żółtych lub czerwonych kwiatach, odznaczający się słabym

Kasztanowiec japoński (Aesculus turbinata)

wzrostem oraz krzewiasty **kasztanowiec drobnokwiatowy** (*A. parviflora*) rozrastający się szeroko i tworzący regularną, kopulastą kępę. Ten gatunek kwitnie u nas bardzo późno, dopiero w lipcu. Białe kwiaty z długimi, czerwonawymi pręcikami zebrane są w wyprostowane, sterzące ponad koronę krzewu, okazałe kwiatostany o wysokości do 30 cm. Jest to jeden z najpiękniejszych krzewów ozdobnych, niestety, nie rozpowszechniony w uprawie i nie rozmnażany w szkółkach. Rośnie wolno i wymaga troskliwej pielęgnacji.

Z prawej strony mijamy krzewy **forsycji koreańskiej** (*Forsythia ovata*), która kwitnie bardzo wcześnie, często już w marcu, oraz posadzone przed kilku laty młode krzewy **jaśminowców, berberysów, tawułów, wiśni japońskich** i innych.

Kierujemy się ku Zamkowi. Dochodzimy do miejsca, z którego rozpoczęliśmy spacer. Tu kończy się opisana trasa zwiedzania. Zachęcamy do odwiedzenia innych części parku, gdzie rośnie wiele interesujących drzew i krzewów.

„ Założenie i utrzymanie Zakładu badania, tak na stokach gór, jak i na równinach, wszystkiego, co wchodzi w zakres hodowli, życia, ochrony i należytego wyzyskania wszelkiego rodzaju drzew, tak w kraju istniejących, jak i zagranicznych, mogących się krajowi zdać, leśnych, ogrodowych, użytkowych, owocowych i ozdobnych, ich drewna, owoców, liści, soków. Pieczę nad Ogrodami Kórnickimi”.

Z ustawy o powołaniu Fundacji Zakłady Kórnickie
(Dz. Ustaw nr 86, 1925 r.)

Cykliczne imprezy edukacyjno przyrodnicze

Wiosna w Arboretum

kwiecień

Zwiastuny wiosny

maj

Kwitnące magnolie

Kiedy znów zakwitną białe bzy...

Azalie i różaneczniki

Jesień w Arboretum

październik

Barwy jesieni

Instytut Dendrologii PAN

62-035 Kórnik

ul. Parkowa 5

tel. 061 817 00 33

e-mail: idkornik@man.poznan.pl

www.idpan.poznan.pl

Arboretum czynne codziennie
od 1 kwietnia do 31 października

<http://900-1800.tchf.org.pl>